

Koronakriisin vaikutukset EU-tulkkien työhön keväällä 2020

Ursula Järvi
Pro gradu -tutkielma
Saksan kääntäminen ja tulkkaukset
Humanistinen tiedekunta
Helsingin yliopisto
Lokakuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen	Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Maisteriohjelma	
Opintosuunta – Studieinriktning – Study Track Saksan kääntäminen ja tulkkaus		
Tekijä – Författare – Author Ursula Järvi		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Koronakriisin vaikutukset EU-tulkkiin työhön keväällä 2020		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year Lokakuu 2020	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 51 s + liitteet 2 s + saksankielinen tiivistelmä 12 s
Tiivistelmä – Referat – Abstract Tämän tutkielman tavoitteena on tarkastella haastattelututkimuksen keinoin keväällä 2020 alkunsa saaneen koronaviruspandemian seurauksia EU-tulkkausten näkökulmasta. Tutkittava ajanjakso on rajattu helmi–maaliskuun alusta kesäkuun toiselle viikolle. Koska tutkielma on kirjoitettu kevään ja kesän 2020 aikana, eivät koronariisin pidempikantoiset seuraukset EU-tulkkaukselle olleet tutkielman valmistumisajankohtana vielä selvillä. Tutkielman teoriataustassa käydään läpi kansainvälisissä organisaatioissa tehtyjä tutkimuksia etätulkkausten menetelmien käyttöön otosta osana monikielisten kokousten tulkkausjärjestelyitä sekä aikaisempia konferenssitulkkiin työelämää käsitteleviä tutkimuksia. Tutkimusta varten haastateltiin neljää tulkkiä, joista kolme työskentelee freelance-tulkkeina EU:n toimielimissä ja yksi virkatulkkiina Euroopan unionin parlamentissa. Kaikki haastatellut tulkit tulkkasivat suomeksi, ja heistä kolme asuu Brysselissä ja yksi muussa EU-maassa. Haastattelututkimuksen osallistujiksi ei ilmoittautunut tulkkeja, jotka olisivat tulkkaneet koronakriisin aikana muiden EU:n toimielinten kuin parlamentin kokouksissa. Haastattelut toteutettiin etähaastatteluina. Haastattelun kysymykset käsittelevät EU:n muuttuneita tulkkausjärjestelyjä, etätulkkausten menetelmien käytön etuja ja haasteita sekä tulkkiin henkilökohtaisia kokemuksia koronaviruksen aiheuttamassa poikkeustilanteessa. Haastatteluaineistosta käy ilmi, että etätulkkausten menetelmien käyttö on koronakriisin aikana mahdollistanut tulkkausten järjestämisen EU:n toimielinten kokouksissa. Käyttöön otetut tulkkausjärjestelyt voidaan määrittellä tulkatuiksi tai etätulkatuiksi videokonferensseiksi. Tilateknisillä järjestelyillä on pyritty vähentämään konferenssitulkkausten yhteydessä tapahtuvia ihmiskontakteja. Tulkit on sijoitettu yksittäin varsinaisen kokoustilan ja tarvittaessa samassa rakennuksessa sijaitsevien muiden kokoustilojen tulkkauskoppeihin, ja siksi esimerkiksi parlamentin täysistuntojen tulkkaukseen on vaadittu useampi kokoussali. Parlamentin kokouksissa primääriset osallistujat on sijoitettu joko kokoussaliin tai he ovat osallistuneet kokoukseen etäyhteyden välityksellä. Osa kokouksista on järjestetty rajatulla määrällä tulkattavia kieliä tai kokonaan ilman tulkkausta. Huomionarvoista on myös, että suuri osa EU-toimielimien kokouksista on peruttu poikkeustilanteessa. Etätulkkausten toteutuksen yhteydessä on esiintynyt haasteita. Teknisten ongelmien ohella tulkit nostivat esiin inhimillisiä aspektoja, jotka hankaloittavat etätulkkaustilannetta. Tulkit kokivat haasteelliseksi kokonaistilanteen hahmottamisen, non-verbaalisen kommunikaation ja vuorovaikutuksen puuttumisen tulkin ja hänen yleisönsä sekä tulkki-kollegoiden väliltä. Poikkeustilanne on myös vaikuttanut haastateltujen tulkkiin henkilökohtaiseen hyvinvointiin ja aiheuttanut huolta töiden jatkumisesta ja EU-tulkkausten jatkuvuudesta.		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Konferenssitulkkaus, etätulkkaus, tulkki, Euroopan unioni, koronavirus, haastattelututkimus.		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Tulkkauksen käsitteitä ja aiempi tutkimus	4
2.1 Simultaaninen ja konsekutiivinen tulkkausmenetelmä.....	4
2.2 Konferenssitulkkaus	5
2.3 Etätulkkaus	7
2.4 Tulkkauksen tutkimussuuntia	10
2.5 Aikaisempia tutkimuksia konferenssitulkkien työelämästä	11
3 Tulkkaus EU:n toimielimissä ja koronaviruksen vaikutukset.....	15
3.1 Euroopan unionin toimielimet.....	15
3.2 Tulkkauksen pääosastot.....	16
3.3 Koronavirus ja sen vaikutukset tulkkaukselle EU:n toimielimissä	19
4 Tutkimusmenetelmä ja aineiston esittely	22
4.1 Haastattelututkimus tutkimusmenetelmänä.....	22
4.2 Haastatteluaineiston esittely	23
5 Aineiston analyysi.....	27
5.1 Koronakriisin vaiheet ja tulkkien toimenkuva.....	28
5.2 Tilatekniset järjestelyt ja etätulkkauksen edellytykset	31
5.3 Tekniset ongelmat etätulkkauksessa.....	33
5.4 Inhimilliset ongelmat etätulkkauksessa	35
5.5 Etätulkkauksen edut.....	38
5.6 Henkilökohtaiset kokemukset poikkeustilanteessa	39
5.7 Tulkkien ajatuksia EU-tulkkauksen suunnasta koronakriisin jälkeen	42
6 Yhteenveto ja loppupäätelmät	47
Lähteet.....	52
Liitteet	57
Deutsche Kurzfassung.....	1

1 Johdanto

Mietin aloittaessani tämän tutkielman kirjoittamista, löytyisikö vuoden 2020 koronakriisille¹ vertailukohtia lähihistoriasta. Kyseessä ei ole ensimmäinen tartuntatauti, joka on riehunut maapallolla viime vuosikymmeninä, mutta globalisaatio ja ihmisten liikkuvuus eivät myöskään olleet 2000-luvun alkupuolella samoissa mittoissa kuin ne olivat tammi-helmikuussa 2020. Esimerkiksi vuosina 2002–2003 SARS²-virustartunnan saaneita oli vain murto-osa vuoden 2020 koronavirustartuntojen lukemista, eikä tauti levinnyt maailmanlaajuisesti tai aiheuttanut laajoja liikkumisrajoituksia. Vuonna 2010 tulivuorenpurkaus Islannissa puolestaan aiheutti lentoliikenteen pysähtymisen Euroopassa, mutta liikkuminen maateitse oli mahdollista. Tuhkapilvi ei myöskään aiheuttanut ihmisille vastaavaa terveysuhkaa. Kevään 2020 tilanne oli siis jotakin ennennäkemätöntä – ja niin saattavat olla myös sen seuraukset.

Maaliskuun 11. päivänä maailman terveysjärjestö WHO julisti koronaviruksen maailmalajuisesti pandemiaksi. Maat alkoivat sulkea rajojaan, ja yhteiskunnan toiminta ajautui poikkeustilaan. Koronakriisi iski rajusti myös Euroopan unioniin, sillä sen toiminta on vaatinut jäsenmaiden edustajia matkustamaan kokouksiin. Välttämättömimpien toimintojen jatkuminen oli turvattava poikkeustilanteen aikana, minkä vuoksi EU:n toimielimissä siirryttiin etäkokouksiin. Tämä aiheutti puolestaan haasteita tulkkauksen toteuttamiselle. Euroopan unionissa tulkkauksesta vastaavat tulkkauksen pääosastot ja normaalitilanteessa lähes kaikki tulkkaukset tapahtuu lähitulkkauksena simultaanisen konferenssitulkkauksen menetelmin (Duflou 2016: 16). Koronakriisin aikana tulkkauksen tilateknisiä järjestelyitä on jouduttu muuttamaan tulkkien välisten tartuntojen välttämiseksi ja tulkkauksjärjestelyissä on otettu käyttöön erilaisia etätulkkauksen menetelmiä.

Etätulkattujen videokonferenssien käyttö ja tutkimus on toistaiseksi ollut hyvin marginaalista, mutta videotulkkaukset on tutkittu konferenssitulkkauksen menetelmänä jo 1970-luvulta lähtien. Videotulkkauksen tutkimus sai alkunsa kansainvälisten organisaatioiden tarpeesta vastata konferenssitulkkauksen kysynnän kasvuun, ja sen avulla pyrittiin löytämään ratkaisuja konferenssitulkkaukseen soveltuvien kokoustilojen puutteelle. (Skinner & Napier & Braun 2018: 13.) Vastaava paine on tullut jälleen ajankohtaiseksi EU:n toimielimissä koronakriisin

¹ Koronakriisillä viitataan tässä tutkielmassa uuden koronaviruksen (COVID-19) aiheuttaman pandemian seurauksiin.

² Lyhenne sanoista Severe Acute Respiratory Syndrome.

vaatimien tilateknisten järjestelyiden myötä. Etätulkkauksen käyttömahdollisuuksia oli ennen koronakriisiä tutkittu esimerkiksi Euroopan parlamentissa vuonna 2004 ja Euroopan komissiossa keväällä 2019. Joitakin etätulkkauksen menetelmiä on jo aiemmin käytetty esimerkiksi Eurooppa-neuvoston huippukokousten yhteydessä. Valmiita ratkaisuja ei kuitenkaan ollut vielä olemassa silloin, kun EU:ssa siirryttiin koronakriisin aikana etätöihin.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan koronakriisin vaikutuksia EU-tulkkauksen näkökulmasta. Koska tutkielma on kirjoitettu kriisin aikana, eivät koronakriisin seuraukset EU-tulkkaukselle ole tutkielman valmistumisajankohtana vielä selvillä. Tutkielman tavoitteena on haastatteluaineiston avulla tarkastella koronaviruksen vaikutuksia EU-tulkkiensa työssä. Tutkittava ajanjakso on rajattu kevääseen 2020, tarkemmin helmi–maaliskuun alusta kesäkuun toiselle viikolle, jolloin järjestettiin viimeisen tutkimukseen osallistuneen tulkin haastattelu. Tutkimusta varten haastateltiin neljää tulkkiä, joista kolme työskentelee freelance-tulkkeina EU:n toimielimissä ja yksi virkatulkki Euroopan unionin parlamentissa. Haastattelun kysymykset oli laadittu siten, että ne vastaavat seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten koronakriisi on vaikuttanut tulkkausjärjestelyihin EU:n toimielimissä?
2. Onko koronakriisi muuttanut tulkkiensa suhtautumista työhönsä?

Tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua, jonka keinoin on mahdollista luoda kuva haastateltavien kokemuksista tutkimuksen kohteena olevassa tilanteessa. Tyypillisesti puolistrukturoidun teemahaastattelun aihepiiri käsittelee tiettyä teemakokonaisuutta, josta keskustellaan haastattelun aikana. Haastattelu muistuttaa keskustelua, mutta eroaa siitä siten, että sen tavoitteena on informaation kerääminen. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 42.) Haastattelututkimuksen kysymyksistä oli laadittu kysymysrunko ennen haastatteluita, ja ne olivat kaikille haastateltaville samat. Haastatteluiden aikana kysymysten esitys järjestyksen vaihtaminen tai niistä yhden tai useamman kysymättä jättäminen oli mahdollista, jos vastaukset ilmenivät muilla tavoin, tai kysymys ei tietyn haastateltavan kohdalla ollut relevantti. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 47.)

Koronavirustilanteesta johtuen tulkkiensa haastattelut tapahtuivat suunnitellusti *Zoom*-videokonferenssisovelluksen välityksellä. Ensimmäiset kolme haastattelua sijoituivat kesäkuun 2020 ensimmäiselle ja neljäs haastattelu kesäkuun toiselle viikolle. Haastattelun kysymykset käsitelivät koronakriisin vaikutuksia EU-tulkkiensa työhön ja siinä tapahtuneisiin muutoksiin poikkeustilanteen aikana. Lisäksi niissä käsiteltiin tulkkiensa kokemuksia EU:n koronakriisin aikana käyttöön ottamista uusista tulkkausjärjestelyistä ja siitä, kuinka

järjestelyt ovat toimineet käytännössä. Tulkeilta kysyttiin myös, millaisia tunteita poikkeustilanne on heille aiheuttanut, niin henkilökohtaisella tasolla kuin ammatillisesti. Tulkkeja pyydettiin arvioimaan, millaisena tulkkaus tulee EU:n toimielimissä näyttäytymään tulevaisuudessa, ja millaisia vaikutuksia koronakriisillä mahdollisesti tulee olemaan jatkossa heidän uransa kannalta.

Tutkielman luvussa 2 esitellään simultaaninen ja konsekutiivinen tulkkausmenetelmä ja käsitellään konferenssitulkkauksen kehitystä nykyisin vakiintuneeseen muotoonsa. Samassa luvussa esitellään etätulkkaus ja sen alalajeista tarkemmin videotulkkaus sekä tulkkauksen tutkimuksen pääsuunnat, joista edetään konferenssitulkkiin työelämästä aiemmin tehtyihin tutkimuksiin. Luvussa 3 käsitellään tulkkausta Euroopan unionin toimielimissä, esitellään Euroopan unionin lainsäädäntötyöhön osallistuvat toimielimet ja niiden tulkkausosastot. Lisäksi luvussa 3 käydään lyhyesti läpi koronaviruksen leviäminen EU-alueelle ja koronaviruksen vaikutukset tulkkaukselle EU:n toimielimissä. Luvussa 4 esitellään käytetty tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen haastatteluaineisto. Haastatteluaineiston analyysi on luvussa 5. Luku 6 sisältää tutkimuksen yhteenvedon ja loppupäätelmät.

2 Tulkkauksen käsitteitä ja aiempi tutkimus

Tulkkauksella viitataan yleisesti toimintaan, jossa merkitykset tulkitaan yhdeltä kieleltä toiselle kielelle käyttämällä kohdekielen keinoja. Tulkkauksen tarkoitus on mahdollistaa kommunikaation toteutuminen kielten ja kulttuurien välillä. Tulkkauksen erottaa kääntämisestä sen sidonnaisuus tilanteeseen, jossa se tuotetaan. Tulkkaukselle on tyypillistä, että tulkki kuulee lähtökielisen puheen vain kerran, ja tuottaa tulkkeen kohdekielelle aikapaineen alaisena ilman mahdollisuutta korjata tai toistaa sitä myöhemmin. (Pöchhacker 2004: 10.) Tulkkaus tapahtuu yleisimmin puhuttujen kielten välillä. Poikkeuksia tästä ovat esimerkiksi viittomakielen tulkkaus ja kirjoitustulkkaus, jolla viitataan puhutun kielen tuottamiseen kirjoitetussa muodossa kuulovammaiselle asiakkaalle (Isolahti 2014: 217).

2.1 Simultaaninen ja konsekutiivinen tulkkausmenetelmä

Simultaaninen ja konsekutiivinen tulkkausmenetelmä eroavat toisistaan siinä, milloin ne tuotetaan suhteessa tulkattavaan puheeseen. Simultaanitulkkauksessa tulkki tuottaa tulkkeen samanaikaisesti puheen kuulemisen kanssa. Tulkki prosessoi vastaanottamansa tiedon ja tuottaa sen tulokielelle lyhyellä viiveellä (Isolahti 2015: 174.) Viiveellä tarkoitetaan aikaa, jonka tulkkaus jää jälkeen lähtökielisestä puheesta. Konsekutiivi- eli peräkkäistulkkauksessa tulkki kuuntelee ensiksi koko tulkattavan puhejakson, jonka aikana hänen on mahdollista tehdä muistiinpanoja, ja toistaa sen sitten kohdekielelle (Isolahti 2015: 173). Siten simultaanitulkkausta voidaan pitää konsekutiivitulkkausta intensiivisempänä ja väsyttävämpänä.

Simultaanitulkkaus on tavallisesti monologista ja yksisuuntaista. Esimerkiksi oikeussalikäytössä kuiskatusti tapahtuva simultaanitulkkaus tai viittomakielen tulkkaus voi olla myös kaksisuuntaista. (Isolahti 2015: 174.) Myös konsekutiivitulkkaus voi olla yksi- tai kaksisuuntaista. Monologisen luennon tulkkaaminen yhteen kielisuuntaan on hyvä esimerkki yksisuuntaisesta ja dialogin tulkkaus asioimistulkkaustilanteissa kaksisuuntaisesta konsekutiivitulkkauksesta. (Isolahti 2015: 174.) Koska simultaanista tulkkausmenetelmää käytetään konsekutiivista tulkkausmenetelmää yleisemmin konferenssitulkkauksessa, käsitellään seuraavissa kappaleissa tarkemmin simultaanitulkkauksen ominaisuuksia.

Simultaanitulkkit työskentelevät tavallisesti äänieritetyissä tulkkauskopeissa, jotka on sijoitettu siihen tilaan, jossa puhujat ovat. Esimerkiksi Euroopan unionissa osa kokoustiloista on varustettu kiinteillä tulkkauskopeilla. Myös siirrettävien tulkkauskooppien käyttäminen on

mahdollista. Tulkkaus tapahtuu erityisen simultaanitulkkauslaitteiston välityksellä. Tulkkauskopissa istuva tulkki kuuntelee lähtökielistä puhetta kuulokkeiden kautta ja toistaa sen samanaikaisesti kohdekielellä mikrofoniin. Kuulijat vastaanottavat tulkin tuottaman tulkkeen kuulokkeiden kautta. (Pöchhacker 2004: 19.) Simultaanitulkkaus ei aina vaadi tulkkausoppia, vaan tulkki voi myös kohdistaa tulkkeen rajoitetulle määrälle kuulijoita kuiskaten tai kannettavan simultaanitulkkauslaitteiston välityksellä. Simultaanitulkkauksen etuna on, että tulkkaus pystytään toteuttamaan usealle kohdekielelle yhtäaikaaisesti. Myös lähtökieliä voi olla useita, riippuen tulkin tai tulkkien kielitaidosta. Tämä mahdollistaa reaaliaikaisen keskustelun monikielisissä kokoustilanteissa. (Sunnari 2014: 159.)

2.2 Konferenssitulkkaus

Konferenssitulkkauksella viitataan monikielisten konferenssien tulkkamiseen. Konferenssitulkkaus on kehittynyt nykyiseen muotoonsa käsi kädessä kansainvälisten organisaatioiden kehityksen kanssa. Konferenssitulkkauksen käyttöön on nykyään vakiintunut simultaaninen tulkkaustapa. Konsekutiivitulkkausta käytetään harvemmin. Esimerkiksi Euroopan unionin tulkkauspalveluiden organisoimista toimeksiannoista konsekutiivitulkkauksen osuus ei yhdenkään kielen tulkeilla ylitä 5 % (Duflo 2016: 16). Konsekutiivitulkkausta voidaan käyttää esimerkiksi *retour*-tulkkauksessa (ks. s. 6), kun kokouksen kielivalikoima on suppea tai tulkkaustilanne muistuttaa asettelultaan neuvottelutulkkausta, jossa tulkataan pääsääntöisesti lyhyitä puheenvuoroja sisältävää dialogia (Duflo 2016: 102, 111, 344).

Konferenssitulkit työskentelevät tyypillisesti vuorotellen kahden tai useamman hengen tiimeissä tulkkauskopista käsin tulkkauslaitteiston välityksellä. Tulkattavat kokonaisuudet ovat tavallisesti pitkiä monologisia puheenvuoroja. Kirjoitettujen puheiden käyttäminen on yleistä, ja tällöin tulkilla on yleensä käytössään tulostettu versio puheesta. Puhuja saattaa kuitenkin tehdä muutoksia kirjoitettuun puheeseen puheenvuoronsa aikana. (Pöchhacker 2004: 19.)

Konferenssitulkit tulkkavat tavallisesti B- ja C-työkielistään A-työkielelleen. A-työkieli on tyypillisesti tulkin äidinkieli tai koulusivistyskieli. B-työkieli on tulkin toinen aktiivinen työkieli. C-työkieli on tulkin passiivinen työkieli, jota hän ymmärtää sujuvasti. (Pöchhacker 2004: 21.) Tulkilla voi olla useita C-työkieliä. EU:n kaltaiset monikieliset organisaatiot käyttävät usein reletulkkausta kattaakseen kaikki tulkattavat kieliyhdistelmät. Reletulkkauksella tarkoitetaan välittäjäkielen kautta tuotettua tulkkausta (Pöchhacker 2004:

21). Välittäjäkielenä käytetään yleensä puhujamäärältään suuria kieliä, kuten englantia tai ranskaa. Toista konferenssitulkkauksessa käytettyä menetelmää kutsutaan *retour-tulkkaukseksi*. Siinä tulkki tulkaa A-työkieleltään B-työkielelleen, ja sitä käytetään tilanteissa, joissa lähtökielenä on puhujamäärältään suhteellisen pieni kieli, eikä kyseiselle kieliyhdistelmälle ole mahdollista järjestää suoraa tulkkausta.

Konferenssitulkkaus on suhteellisen nuori ala. Sen kehitys alkoi ensimmäisen maailmansodan aikana ja se kehittyi nykyiseen muotoonsa 1900-luvulla. (Baigorri-Jalón 2014: 1.) Yhtenä konferenssitulkkauksen ensimmäisistä askelista voidaan pitää vuonna 1919 järjestettyä Pariisin rauhankonferenssia, jossa tulkkaus tapahtui konsekutiivisesti konferenssin molemmille virallisille kielille, englanniksi ja ranskaksi (Baigorri-Jalón 2014: 9, 39). Englanti ja ranska valittiin myös Pariisin rauhankonferenssin seurauksena perustetun Kansainliiton virallisiksi kieliksi. Kansainliiton alaisuuteen perustettiin sen toimintaa tukeva käännös- ja tulkkauspalvelu, jonka palveluksessa työskenteli virka- ja freelance-tulkkeja. (Baigorri-Jalón 2014: 62, 75.) Kansainliiton aloitteesta perustetut Haagin pysyvä kansainvälinen tuomioistuin ja Kansainvälinen työjärjestö ILO vakiintuivat yhtä lailla kaksikieliseksi (Sunnari 2015: 156).

Simultaanisen tulkkaustavan läpimurto konferenssitulkkauksessa tapahtui toisen maailmansodan jälkeen pidetyissä Nürnbergin oikeudenkäynneissä vuonna 1945 (Baigorri-Jalón 2014: 10). Niissä siirryttiin käyttämään simultaanista tulkkaustapaa, sillä tulkkaus oikeudenkäynneissä puhuttujen neljän kielen välillä ei olisi ollut käytännön syistä toteutettavissa konsekutiivisesti (Baigorri-Jalón 2014: 214). Konsekutiivinen tulkkaustapa olisi lisännyt jokaisen puheenvuoron pituutta huomattavasti ja siten pitkittänyt oikeudenkäyntejä (Sunnari 2015: 159).

Simultaanista konferenssitulkkausta alettiin käyttää toistuvasti Yhdistyneissä kansakunnissa (YK), jonka virallisina kielinä olivat englantia, espanja, kiina, ranska ja venäjä. Aluksi järjestön työkielinä käytettiin englantia ja ranskaa, mikä tarkoitti, että kaikki puheenvuorot tulkattiin vain näille kielille. Simultaanitulkkaus mahdollisti kaikkien virallisten kielten vakiintumisen järjestön työkieliksi (Sunnari 2015: 159). Simultaaninen konferenssitulkkaus otettiin käyttöön myös muissa kansainvälisissä organisaatioissa kuten Euroopan talousyhteisössä ETY:ssä, joka oli Euroopan unionin edeltäjä, ja Pohjois-Atlantin liitto NATO:ssa (Baigorri-Jalón 2014: 249).

2.3 Etätulkkaus

Lähitulkkauksella viitataan tulkkaukseen, jossa kaikki viestintätilanteen osapuolet ovat läsnä samassa tilassa. Määritelmä pitää sisällään myös tulkkauksen, joka tapahtuu samaan tilaan sijoitetuista tulkkauskopeista käsin. (Tieteen termipankki *s.v.* lähitulkkaus). Lähitulkkauksen vastakohtana voidaan pitää etätulkkausta, jossa vähintään yksi viestinnän osapuolista on fyysisesti eri paikassa muiden tulkkaustilanteen osallistujien kanssa (Tieteen termipankki *s.v.* etätulkkaus). Etätulkkauksen alalajeja ovat puhelin- ja videotulkkaus. Puhelintulkkauksessa tulkkaustilanteen osapuolten käytössä on ääniyhteys ja videotulkkauksessa ääni- ja kuvayhteys. (Napier & Skinner & Braun 2018: 3.)

Puhelintulkkausta alettiin käyttää 1970- ja 1980- luvuilla terveydenhuollon asioimistulkkauksessa ja oikeustulkkauksessa. Videotulkkaus on osoittautunut puhelintulkkausta tehokkaammaksi väyläksi viestiä esimerkiksi terveydenhuollon asioimistulkkausta edellyttävissä tilanteissa, sillä tulkkaustilanteen sisältämä kommunikaatio sisältää tuotetun puheen lisäksi non-verbaalisia viestejä, kuten ilmeitä ja eleitä. (Skinner & Napier & Braun 2018: 13.) Viittomakielen videotulkkaus mahdollistaa etätulkkauspalveluiden tarjoamisen myös kuulovammaisille asiakkaille.

Etätulkkauksen suosio on kansainvälistymisen ja ihmisten lisääntyneen liikkuvuuden seurausta (Napier et al 2018: 3). Etätulkkauksen käytön on mahdollistanut teknologian kehittyminen. Etätulkkauksen etuina voidaan pitää sen tarjoamaa ajallista ja taloudellista säästöä. Harvinaista kieltä puhuvalle asiakkaalle saatetaan löytää asioimistulkki neuvolakäynnille toisen kunnan alueelta, jolloin matkustamisesta aiheutuvien kulujen ja matkoihin kuluvan ajan säästäminen on mahdollista, jos tulkkaus toteutetaan etäyhteyden välityksellä. Teknologia saattaa myös tarjota tulevaisuuden konferenssitulkeille työtilan, josta käsin työskentely olisi täysin paikasta riippumatonta (Diriker 2014: 3).

Seuraavaksi käsittelen tarkemmin videotulkkausta ja sen käyttöä konferenssitulkkauksessa. Euroopan unionissa otettiin keväällä 2020 koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilan aikaan käyttöön videotulkkauksen menetelmiä unionin toimielinten järjestämässä videokonferensseissa. Videotulkkauksessa tulkki tulkaa vähintään yhden videoneuvottelun osapuolen puhetta videoyhteyden välityksellä. Videotulkkaus tapahtuu videoneuvottelulaitteiden avulla (Tieteen termipankki *s.v.* videotulkkaus), ja siinä voidaan käyttää konseptiivista tai simultaanista tulkkaustapaa. Tulkatun videoneuvottelun osallistajat ovat tavallisesti kahdessa toisistaan erillisessä tilassa, joista toiseen tulkki on sijoitettu (Napier

et al 2018: 4). Vastaava tulkkausasetelma syntyy esimerkiksi, jos videoyhteyden välityksellä käydyssä yritysneuvottelussa tulkki on samassa tilassa kiinalaisten osallistujien kanssa ja tulkkaa amerikkalaisen vastapuolen puhetta videolta. *Etätulkatussa videoneuvottelussa* tulkki työskentelee aina erillään primäärisistä osallistujista. Primääriset osallistujat ovat sijoittuneet joko samaan tai kahteen toisistaan erilliseen tilaan. (Napier et al 2018: 4.)

Nykyteknologialla pystytään tuottamaan laadultaan lähitulkkauksen olosuhteita muistuttava ääni- ja kuvayhteys. Videotulkkaukseen edellytyksenä on toimiva ja turvallinen internetyhteys, jotta videoneuvottelussa käsiteltäviä luottamuksellista tietoa on mahdollista suojella. (Koller & Pöchhacker 2018: 100.) Teknisistä tai yhteysongelmista aiheutuvat ääni- ja kuvayhteyden ongelmat voivat puolestaan pahimmassa tapauksessa aiheuttaa tulkkauksen väliaikaisen tai lopullisen keskeytymisen. Häiriöt ääni- ja kuvayhteyden synkronoinnissa ja lisääntynyt viive saattavat aiheuttaa tulkkille vaikeuksia tulkita puhujan viestiä. Ristiriitaiset non-verbaaliset merkit tai niiden puuttuminen kuvayhteyden kadotessa voivat myös estää tulkkauksen onnistumisen. (Allain 2007.)

Videotulkkauksen käyttö on lähitulkkauksta raskaampaa. Väsyttäviä tekijöitä ovat esimerkiksi puhujan seuraaminen näytöltä ja edellisessä kappaleessa käsitellyt ääni- ja kuvayhteyden ongelmat. Videotulkkauksen aiheuttama lisääntynyt kognitiivinen kuormitus saattaa pahimmillaan johtaa virheisiin. Jos tulkki työskentelee erillään primäärisistä osallistujista, hän saattaa kokea voivansa vaikuttaa tulkkauksitilanteen kulkuun vain vähän tai ei lainkaan. (Napier et al 2018: 6.) Eristyneisyyden tunne saattaa vaikuttaa laskevasti tulkin motivaatioon (Skinner et al 2018: 21). Työskenteleminen erillään tulkkiparista saattaa myös lisätä tulkin kuormitusta ja eristyneisyyden tunnetta.

Tulkatulla videokonferenssilla viitataan tässä tutkielmassa videokonferenssiin, jonka tulkkaus tapahtuu simultaanisen konferenssitulkkauksen edellytyksin. Tulkatussa videokonferenssissa tulkki tai tulkit on sijoitettu samaan tilaan kuin osa primäärisistä osallistujista, ja he työskentelevät tilan yhteydessä olevista tulkkauskoipeista käsin. Videoyhteyden välityksellä konferenssiin osallistuvat puhujat ovat muiden osallistujien nähtävillä kokouksitilan etuosaan sijoitetulla näytöllä. Tulkin käytössä voi myös olla tulkkausoppiin tai sen välittömään läheisyyteen asennettu näyttö. (Allain 2007.)

Etätulkatulla videokonferenssilla viitataan tässä tutkielmassa videoneuvotteluun, jonka tulkkaus tapahtuu simultaanisen konferenssitulkkauksen edellytyksin. Etätulkatussa videokonferenssissa tulkki on sijoitettu erilleen primäärisistä osallistujista. Etätulkatussa

videokonferenssissa tulkin on pystyttävä muodostamaan kokonaiskuva kokoustilasta, puhujasta ja puhujan mahdollisesti käyttämistä materiaaleista, esimerkiksi PowerPoint-esitelmästä (Allain 2007). Etätulkattujen videokonferenssien käyttö ja tutkimus on toistaiseksi ollut marginaalista. Videotulkkaukspalveluita monikielisiin videokonferensseihin on kuitenkin saatavilla. Vastaavia palveluita tarjoavat internetissä esimerkiksi *Interactio*- ja *Interprefy*-tulkkausovellukset.

Videotulkkauksen käyttöä konferenssitulkkauksessa alettiin tutkia 1970-luvulla kansainvälisten organisaatioiden aloitteesta. Videotulkkauksella toivottiin voitavan vastata konferenssitulkkauksen kysynnän kasvuun ja löytää ratkaisuja konferenssitulkkaukseen soveltuvien kokoustilojen puutteelle. (Skinner et al 2018: 13.) Euroopan parlamentissa etätulkkauksen käyttöä tutkittiin muun muassa vuonna 2004 järjestetyssä tutkimuksessa, johon osallistui yhteensä 36 tulkkiä, joista 17 oli parlamentin virka- ja 12 freelance-tulkkeja. Tutkimuksessa arvioitiin tulkkien videotulkkauksuoritusta sekä tulkkauolosuhteita. Tutkimukseen osallistuneet tulkit kokivat videotulkkauksen normaaliolosuhteita stressaavammaksi ja arvioivat tulkkauksuorituksensa onnistuneen tavallista heikommin. Ulkopuoliset arvioijat sen sijaan pitivät videotulkkauksen laatua onnistuneena. (Skinner et al 2018: 22.)

Keväällä 2019 Euroopan komission tulkkauksen pääosasto *SCIC*³ testasi neljää videotulkkausovellusta, joiksi valikoituivat *Interactio*, *Interprefy*, *Kudo* ja *VoiceBoxer* (Bond 2019). Tutkimuksessa käytettiin kannettavia tietokoneita ja langatonta WiFi-yhteyttä. Tulkkitiimit sijoitettiin testien aikana samaan tulkkauksoppiin, toisistaan erillisiin tulkkauksopeihin, kokoustilan sisäpuolelle ja koteihinsa. Primääriset osallistujat oli testejä varten sijoitettu samaan kokoustilaan, eri kokoustiloihin samassa rakennuksessa tai koteihinsa. Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia tulkkien käyttökokemusta videotulkkauksalustoista. Muita tutkittuja seikkoja olivat ääni- ja videoyhteyden laatu, tulkin hyvinvointi video- ja etätulkkauksilanteissa sekä alustojen erilaiset käyttömahdollisuudet. Tutkimus osoitti, että tulkkauksalustojen käyttö voisi olla mahdollista esimerkiksi sellaisissa komission kokouksissa, joiden osallistujamäärä ja kielivalikoima ovat suppeat. (European Commission Directorate General for Interpretation 2019.)

³ Lyhenne alkuperäisestä ranskankielisestä nimestä Service Commun Interprétation-Conférences.

2.4 Tulkkauksen tutkimussuuntia

Tässä alaluvussa esitellään yleisesti käännöstieteen tutkimussuuntia siltä osin, kun ne liittyvät tämän tutkielman aihepiiriin. Painopiste on tulkkauksen tutkimuksessa, mutta sillä on paljon yhtymäkohtia kääntämisen tutkimukseen. Aluksi keskitytään tulkkauksen tutkimuksen pääsuuntiin, joista edetään tutkimukseen, jota on tehty liittyen kääntäjien ja tulkkien työhön käytännön työtilanteissa ja työpaikoilla. Alaluvussa 2.5 edetään konferenssitulkkien työelämää käsittelevään tutkimukseen.

Tulkkauksen tutkimus alkoi eriytyä itsenäiseksi tutkimussuunnaksi 1990-luvulla, jolloin lähestymistapoja lainattiin muilta tieteenaloilta (Pöchhacker 2004: 45). Aiemmin tulkkausta oli tutkittu pääasiassa osana käännöstieteen tutkimusta. Kognitiivisen psykologian ja psykolingvistiikan keinoin tulkkauksen tutkimuksessa tulkkauksprosessia on tutkittu kognitiivisen tiedon prosessoinnin ja uudelleen tuottamisen näkökulmasta. (Pöchhacker 2004: 46.) Psykologisia tutkimuksen keinoja otettiin käyttöön ensimmäisenä simultaanisen konferenssitulkkauksen tutkimuksessa, ja niiden avulla pyrittiin ymmärtämään, millaisia mentaalisia malleja tulkkaminen tuottaa.

Sosiolingvistiset suuntaukset ovat keskittyneet tulkkauksen rooliin kommunikatiivisena toimintana kulttuurien välisessä viestinnässä. Keskusteluanalyysin keinoin tulkkausta alettiin tutkia tilannesidonnaisena toimintana, jossa roolit ja vuorovaikutussuhteet tulkkauksitilanteen osallistujien välillä vaikuttavat tulkkauksuoritukseen. (Pöchhacker 2004: 47.) Tulkkauksen tutkimuksessa on käännöstieteen tutkimuksen tavoin tutkittu lähtö- ja kohdetekstien vastaavuutta sanatasolla ja sisällöllisesti. Ammatillinen näkökulma ja pedagoginen tutkimus muodostavat omat tutkimussuuntansa tulkkauksen tutkimuksessa. (Pöchhacker 2004: 3.)

Käytännön työtilanteiden tutkimus yhdistää akateemisen käännöstieteen tutkimuksen konkreettiseen toimintaan alalla, ja mahdollistaa ajankohtaisen tutkimuksen alati muuttuvissa olosuhteissa. Käytännön tutkimuksessa yleinen tutkimusmenetelmä on etnografia, jossa tutkija havainnoi lähietäisyydeltä tutkimaansa prosessia. Kognitiivisen tutkimuksen keinoja on käytetty käännös- ja tulkkauksprosessin havainnoinnissa, ja niiden avulla on pyritty tunnistamaan malleja ja yhtäläisyyksiä kääntäjien ja tulkkien toiminnassa erilaisissa sosiaalisissa ja materiaalisissa eli tilanteellisissa ympäristöissä. (Risku et al 2019: 2, 6.) Tulkkauksen tutkimuksessa havainnoinnissa on käytetty esimerkiksi metodia, jossa tulkit ovat heti tulkkauksuorituksensa jälkeen kuvailleet sanallisesti tulkkauksprosessia ja sen tuottamia haasteita (Risku & Rogl & Milošević 2019: 3, 15).

Käytännön tutkimukseen kuuluvat kääntäjien ja tulkkien työpaikoilla toteutettavat tutkimukset, joissa tutkitaan sosiaalisia ja paikkaan sidottuja aspekteja ja rooleja. Tulkkauksen osalta työpaikoilla toteutetut tutkimukset ovat olleet pääasiassa etnografisia tutkimuksia, jotka ovat välittäneet tietoa tulkkien työolosuhteista ja erilaisten tekijöiden vaikutuksista tulkkaustilanteeseen ja -prosessiin. (Risku et al 2019: 8). Globalisaatio ja teknologian kehitys ovat kiihdyttäneet tutkimussuuntaa, joka keskittyy tietyn organisaatorakenteen sisällä tehtyyn empiiriseen tutkimukseen, jossa tarkastellaan käänösalan ammattilaisten työn ja teknologian välistä vuorovaikutusta. Sen avulla teknisiä apuvälineitä analysoidaan osana käänösalan ammattilaisten työtä, ja pyritään selvittämään, miten kehittyvä teknologia muuttaa heidän työnsä, ja kuinka uusi teknologia otetaan vastaan. (Risku et al 2019: 4–5.)

Työergonomiaa on tutkittu tulkkaussuorituksen paikka- ja tilannesidonnaisena osatekijänä. Kansainvälinen konferenssitulkkiiliitto AIIC⁴ alkoi tutkia konferenssitulkkien työolosuhteita jo 1980-luvulla. AIIC:n tutkijat analysoivat konferenssitulkkien haastatteluita ja tulkkien merkintöjä tulkkaussuorituksen aikana kokemastaan stressistä. Erityisesti huomiota kiinnitettiin työolosuhteisiin ja vuorovaikutukseen tulkkauskohteissa, ja siihen, miten ne vaikuttivat tulkkien työskentelyyn ja heidän kokemansa stressin määrään. Yksityiskohtaisempia tutkimuksia konferenssitulkkien työolosuhteista on tehty koskien tulkkien kokemaa väsymystä, valaistuksen ja lämpötilan vaikutusta tulkkausolosuhteille, ammatillista stressiä ja sitä aiheuttavia tekijöitä. Usein tutkimuksessa on käytetty kokeellisia tutkimusmenetelmiä tai kyselyjä. (Risku et al: 10.)

2.5 Aikaisempia tutkimuksia konferenssitulkkien työelämästä

Kuten tutkielman konferenssitulkkausta käsittelevässä alaluvussa 2.2 todettiin, on konferenssitulkkaus suhteellisen nuori ala. Konferenssitulkkaus syntyi monikansallisen kommunikaation tarpeesta, ja sen ammatillistuminen on kulkenut käsi kädessä kansainvälisten organisaatioiden kehityksen kanssa. Simultaanisen konferenssitulkkaamisen yleistyessä kansainvälisten organisaatioiden käytössä alkoi samalla myös sen tutkimus. (Diriker 2004: 1). Historiallisesta näkökulmasta ensimmäisiä konferenssitulkkeja ja konferenssitulkkaamisen ammatillistumista on tutkinut esimerkiksi Baigorri-Jalón (2014) (ks. 2.2).

Konferenssitulkkinen henkilö ja ammatillista roolia on toistaiseksi tutkittu suhteellisen vähän verrattuna alan muihin tutkimussuuntiin (Zwischenberger 2015: 232). Zwischenbergerin

⁴ Lyhenne liiton alkuperäisestä ranskankielisestä nimestä Association Internationale des Interprètes de Conférence.

(2015) toteuttamassa kyselytutkimuksessa konferenssitulkin roolia tutkittiin suhteessa laatu määrittäviin normeihin. Konferenssitulkkausten normeilla Zwischenberger viittasi kyselytutkimuksessaan Kansainvälisen konferenssitulkkiiliitto AIIC:n määritelmään konferenssitulkkausten laadun kriteereistä. Zwischenbergerin kyselytutkimus oli osoitettu AIIC:n ja Saksan konferenssitulkkiiliitto VKD:n jäsenille. Kyselyyn vastanneet tulkit kuvasivat konferenssitulkin roolia Zwischenbergerin oletusten mukaisesti puolueettomana puheenvuoron sisältöjen välittäjänä. (Zwischenberger 2015: 263.) Pöchhacker ja Zwischenberger toistivat mukaillun kyselytutkimuksen myöhemmin Tšekin, Puolan ja Italian konferenssitulkkijärjestöjen jäsenillä, ja tulokset vastasivat pääosin alkuperäisen tutkimuksen tuloksia (Pöchhacker & Zwischenberger 2015: 292).

Angelellin (2004) tulkin roolia käsittelevä kyselytutkimus oli suunnattu Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Meksikossa työskenteleville asioimis-, oikeus- ja konferenssitulkeille. Tutkimuksessa selvisi, että suurin osa siihen osallistuneista konferenssitulkeista koki roolinsa tulkkaustilanteessa suhteellisen näkymättömäksi. Angelellin mukaan konferenssitulkkausten olosuhteilla, esimerkiksi pääsääntöisesti monologisten puheenvuorojen tulkkaamisella, saattaa olla vaikutusta tulkkien näkymättömyyden kokemukseen. (Angelelli 2004: 84.)

Pöchhackerin (2004) mukaan käsitys tulkista neutraalina puhujan äänenä on saanut alkunsa konferenssitulkista, joka työskentelee modernin teknologian välityksellä kuulijoiden näkökentän ulkopuolella (Pöchhacker 2004: 147). Esimerkiksi Uljas (2012) tutki pro gradu -tutkielmassaan Euroopan komission ja parlamentin tulkkien suhtautumista näkymättömyyden normiin. Uljaan tekemässä haastattelututkimuksessa selvisi, että tulkit suhtautuivat näkymättömyyteen vaihtelevasti eri tulkkaustilanteissa. Tulkattavan puheenvuoron alkuperäiseen tyyliin puuttumiseen suhteuduttiin kielteisesti, mutta tulkin tekemät harkitut lisäykset hyväksyttiin. Uljaan tutkimuksessa kävi ilmi myös, että EU:n instituutiot osaltaan vahvistavat tulkkausta määritteleviä normeja esimerkiksi palkkaamalla niitä noudattavia tulkkeja ja arvioimalla tulkkien toimintaa.

Gentile (2013) tutki maailmanlaajuisen kyselytutkimuksen keinoin konferenssitulkkiiden käsityksiä ammatillisesta statuksestaan ja siitä, millaista arvostusta konferenssitulkkaus nauttii yhteiskunnassa (Gentile 2013: 68). Ammatillisen statuksen määrittelyssä tärkeimpinä kriteereitä olivat konferenssitulkkiiden palkka- ja koulutustaso. Gentile pyrki tutkimuksessaan selvittämään, voidaanko konferenssitulkkausta pitää korkean statuksen ammattina (Gentile 2013: 66). Sähköiseen kyselytutkimukseen vastasi yhteensä 803 konferenssitulkkiä.

Kyselytutkimuksen vastauksista selvisi, että tulkit arvioivat konferenssitulkkauksen korkean statuksen ammatiksi, mutta kokivat, että ulkopuolelta tuleva arvostus ei vastaa ammattikunnan sisäistä käsitystä (Gentile 2013: 80). Gentile ehdottaa ilmiölle syyksi sitä, ettei suurelle yleisölle välittyvää kuvaa konferenssitulkeista ole sidottu tarpeeksi selvästi ammatin yhteiskunnalliseen arvoon monikielisten viestintäpalveluiden tarjoajana. Huomionarvioista on, että sellaisissa maissa, kuten Belgiassa, joihin keskittyy kansainvälisten organisaatioiden toimintaa, tulkit arvioivat konferenssitulkkauksen ammatillisen statuksen yhteiskunnallisella tasolla korkeammaksi kuin muissa maissa. Gentile lainaa tutkimuksessaan kuitenkin erästä vastaajaa, joka toimii konferenssitulkkina Brysselissä. Vastaajan mukaan tulkit nähdään EU:n toimielimissä nykyään usein pakollisena pahana ja turhana kuluna, ja heidän työskentelyään tarkkaillaan jatkuvasti. Vastaajan mielestä kyseessä on suhteellisen uusi ilmiö, joka osoittaa tulkkien statuksen laskeneen. (Gentile 2013: 76.)

Duflou (2016) tutki konferenssitulkkausta EU:n toimielimissä etnografian ja haastattelututkimuksen keinoin. Duflou työskenteli tutkimuksen aikana akkreditoituna freelance-tulkkina hollannin kieliyksikössä EU:n tulkkauksen pääosastoille ja tarkkaili EU-tulkkien työtä lähietäisyydeltä. Observoinnin lisäksi tutkimuksen materiaali sisälsi tulkkien epävirallisia ja virallisia haastatteluita. Virallisten haastatteluiden avulla Dufloun oli mahdollista luoda tarkempi kuva muiden kieliyksiköiden tulkkien yhteistyöstä tulkkipöydissä. Dufloun tutkimus sisältää lisäksi kuvauksen tuoreiden EU-tulkkien oppimisesta ammatillisiin normeihin ja kuvauksen siitä, millaisia uusia taitoja heidän on omaksuttava EU:n konferenssitulkkauksen kontekstissa tullakseen osaksi ammatillista yhteisöä (Duflou 2016: 225).

Duflou kuvailee tutkimuksessaan EU-tulkkien työskentelyä, työtehtäviä ja työn asettamia paineita, tulkkauksen pääosastojen toimintaa ja erilaisten kokousten tulkkausjärjestelyjä (Duflou 2016: 33–34). Duflou tutki EU-tulkkien työskentelyä tulkkauskopissa esimerkiksi tallentamalla kokouksia, joiden tulkkaukseen hän osallistui. EU-tulkit työskentelevät päivittäin pareina tai useamman tulkin tiimeinä, ja vuoron vaihtaminen tulkkauskopissa on olennainen osa toimivan koppityöskentelyn käytäntöjä. Näitä käytäntöjä Duflou käsittelee analysoimalla tallenteilta tulkkipöydissä tulkkien välillä käytyä keskustelua mikrofonin ollessa pois päältä. (Duflou 2016: 240–241.)

Albi-Mikasa (2010) teetti 32 kokeneella konferenssitulkilla kyselytutkimuksen, jossa tutkittiin englannin kielen asemaa *lingua francana* ja sen vaikutusta konferenssitulkkien työhön ja

tulkkauksuorituksen laatuun. Kyselytutkimuksessa selvisi, että englannin lisääntynyt käyttö on erityisesti yksityisillä markkinoilla pienentänyt konferenssien kielivalikoimaa ja siten vaikuttanut tulkkauksuorintojen määrään. Kyselyyn vastanneiden tulkkien mukaan puheenvuoron tulkkauksminen voi olla tavallista haastavampaa, jos puhujan äidinkieli on jokin muu kuin englanti. Puhujan heikko kielitaito saattaa vaikuttaa laskevasti tulkkauksen laatuun, sillä tulkillä kuluu tavallista enemmän aikaa puheenvuoron sisältämän informaation ymmärtämiseen. Tulkin on huomioitava yleisölle vieraalle kielelle tulkatessaan myös kuulijoiden kielitaito, joka asettaa uudenlaisia vaatimuksia tulkkauksen laadulle. Tulkkien vastausten perusteella Abl-Mikasa arvioi englannin aseman lingua francana vaikuttaneen laskevasti konferenssitulkkien työtyytyväisyyteen ja tehneen itse tulkkauksmisesta aiempaa haastavampaa. (Abl-Mikasa 2010: 143.)

3 Tulkkaus EU:n toimielimissä ja koronaviruksen vaikutukset

Tässä luvussa esitellään Euroopan unioni yleisesti ja sen tärkeimmät toimielimet. Alaluvussa 3.2 siirrytään käsittelemään EU:n tulkkauksen pääosastoja ja niiden toimintaa ja rakennetta. Alaluvussa 3.3 käydään lyhyesti läpi koronaviruksen alkuperä ja leviäminen maailmanlaajuisesti pandemiaksi ja tarkastellaan sen vaikutuksia tulkkaukselle EU:n toimielimissä.

3.1 Euroopan unionin toimielimet

Euroopan unioni on 27 jäsenmaan muodostama liitto. Se sai alkunsa Euroopan taloudellisesta yhdentymisestä ja laajeni lopulta poliittiseksi unioniksi. Sen edeltäjä Euroopan talousyhteisö muutettiin vuonna 1993 Euroopan unioniksi. (Eurooppatiedotus 2020a.) EU tekee koko EU-aluetta koskevia päätöksiä niillä aloilla, joilla jäsenmaat ovat antaneet sille toimivaltaa. Tämä toimivalta perustuu EU:n perussopimukseen. (Satuli 2019: 48.) Koronakriisin aikana EU on tehnyt yhteistyötä esimerkiksi tukemalla kansallisia terveydenhuoltojärjestelmiä ja taloutta ja työllisyyttä koko EU-alueella (Eurooppatiedotus 2020b).

Euroopan unionin toiminnasta vastaavat EU:n toimielimet. Tässä tutkielmassa toimielimistä esitellään tarkemmin Euroopan unionin komissio ja Euroopan unionin parlamentti, joiden alaisuudessa tulkkauksen pääosastot toimivat. Niiden poikkeavat kokous- sekä tulkkausjärjestelyt ovat olleet näkyvimmin esillä koronakriisin aikana. Komission ja parlamentin ohella tässä tutkielmassa esitellään myös Euroopan unionin neuvosto, joka on komission ja parlamentin ohella kolmas EU-lainsäädännöstä vastaavista toimielimistä.

Euroopan unionin komission tehtävänä on antaa lainsäädäntöesityksiä ja valvoa lainsäädännön soveltamista käytännössä EU-alueella. Komission kollegion eli poliittisen johdon muodostavat 27 komissaaria, joita on yksi kustakin EU-maasta. Koronakriisin aikana komission puheenjohtajana toimi Saksan komissaari Ursula von der Leyen. Komission virkamiehistö työskentelee pääosastoissa, jotka vastaavat eri politiikan sektoreista (Euroopan unioni a). Lopulliset päätökset lakiesityksistä tehdään kollegion kesken. Kollegio kokoontuu tavallisesti kerran viikossa Brysselissä. (Satuli 2019: 53.)

Euroopan unionin parlamentti on komission tavoin EU:n lainsäädäntöelin. Se hyväksyy yhdessä Euroopan unionin neuvoston kanssa komission lainsäädäntöesitykset. Parlamentin

jäsenet eli mepit⁵ valitaan kansallisesti suorilla vaaleilla viiden vuoden välein. Meppien lukumäärä on suhteutettu EU-maiden väkilukuun, ja siten jokaisella maalla on 6–96 edustajaa parlamentissa. Yhteensä meppejä tulee Iso-Britannian EU-eron jälkeen olemaan 705. Mepit kuuluvat parlamentissa poliittisiin ryhmiin, jotka muistuttavat puoluejakoa. Parlamentin puheenjohtajana toimi koronakriisin aikana italialainen David Maria Sassoli. Parlamentin poliittinen työ jakautuu valiokuntatyöskentelyyn ja täysistuntoihin. Valiokunnat valmistelevat lainsäädäntöä ja täysistunnoissa lainsäädäntöehdotukset hyväksytään äänestämällä (Euroopan unioni b).

Euroopan unionin neuvosto edustaa jäsenmaiden hallituksia. Sen kokouksiin osallistuvat EU-maiden ministerit, ja niissä neuvotellaan lakiesityksistä ja hyväksytään uutta lainsäädäntöä. Neuvoston kokoonpano vaihtelee sen mukaan, mitä politiikan alaa kokouksissa käsitellään. Jokaisesta EU-maasta osallistuu kuhunkin kokoukseen se ministeri, joka vastaa käsiteltävästä politiikan alasta kotimaassaan. Kokoonpanoja on yhteensä kymmenen, ja niiden työskentelyä valvoo yleisten asioiden neuvoston pysyvien edustajien komitea *Coreper*. Neuvoston kokouksissa puheenjohtajuus määräytyy EU:n kiertävän puheenjohtajuuden mukaan. (Euroopan unioni a) Neuvoston puheenjohtajuus vaihtuu puolen vuoden välein. Koronakriisin aikana puheenjohtajamaa oli Kroatia.

EU:n toimielimistä komissiolla, parlamentilla ja unionin tuomioistuimella on omat tulkkausosastonsa. Komission ja parlamentin tulkkauksen pääosastot vastaavat tulkkauksen järjestämisestä myös muissa EU:n toimielimissä. Seuraavassa alaluvussa esitellään tarkemmin komission ja parlamentin tulkkauksen pääosastot.

3.2 Tulkkauksen pääosastot

Vuodesta 2013 EU:ssa on ollut käytössä 24 virallista kieltä. Kun EU:n edeltäjä, Euroopan talousyhteisö, perustettiin, virallisia kieliä oli neljä, mutta niiden määrä on kasvanut EU:n laajentumisten myötä. Viralliset kielet on vahvistettu EU:n kieliasetuksessa, johon voidaan lisätä uusia kieliä, kun uusia jäsenmaita liittyy unioniin. (Satuli 2019: 90.) Virallisten kielten ohella EU-kokouksissa tulkataan tulkkauksen tarpeesta riippuen esimerkiksi EU:n ehdokasmaiden kieliä ja muita EU-alueen ulkopuolisia suuria kieliä, kuten kiinaa ja arabiaa. EU:n työkieleksi on vakiintunut englanti, eikä Iso-Britannian ero EU:sta vaikuttane englannin kielen asemaan (Satuli 2019: 90).

⁵ Member of the European Parliament.

Monikielisyyden mahdollistamiseksi EU:ssa on käytössä kaksi tulkkauksen pääosastoa, joista toinen on vastuussa Euroopan komission ja toinen Euroopan parlamentin kokousten tulkkauksesta. Tulkkauksen pääosastot ovat toisistaan erillisiä, itsenäisiä toimijoita. Euroopan unionin tuomioistuimella on käytössä oma tulkkaukspalvelunsa, jossa työskentelee noin 70 virkatulkkiä. Komission tulkkauksen pääosastossa (*SCIC*) työskentelee yli 500 virkatulkkiä ja parlamentin tulkkaus- ja konferenssitoiminnan pääosastossa, lyhennettynä *DG LINC*⁶, noin 430. Virkatulkit tulkkauvat vain EU:n virallisille kielille. (Duflou 2016: 95.) Kaikki tulkkauksosastot käyttävät omien virkatulkkien lisäksi samojen akkreditoitujen freelance-tulkkien⁷ palveluita. Freelance-tulkeista noin 1200:lla on vakituinen työsopimus, loput palkataan ajankohtaisen tulkkaustarpeen mukaan määräaikaisin sopimuksin (de La Baume 2020c).

Virkatulkit työskentelevät vain sille tulkkauksen pääosastolle, johon heidät on palkattu (Duflou 2016: 97, 99). Virkatulkit rekrytoidaan tulkkauksen pääosastoihin virkakilpailuilla (Piehl 2009). Freelance-tulkkien valintamenettely on kaikilla kolmella tulkkaukspalvelulla yhteinen. Heidät rekrytoidaan toimielinten palvelukseen erityisellä akkreditointikokeella. Nykyisten vaatimusten mukaan rekrytoituilla freelance-tulkkilla on oltava kolme passiivikieltä tai kaksi passiivikieltä ja yksi aktiivinen eli *retour*-kieli (Tutkimuksen haastatteluaineisto). Freelance-tulkeille tarjotaan joko pitkän tähtäimen sopimuksia syys–lokakuussa seuraavalle kalenterivuodelle tai keskipitkällä tai lyhyellä aikavälillä enintään kuusi viikkoa ennen toimeksiantoa. Freelance-tulkkien sopimukset ovat kerrallaan 1–5 päivän mittaisia. Sopimusten jakoon vaikuttavat esimerkiksi tulkkien työkielet ja asuinpaikka (Tutkimuksen haastatteluaineisto).

Komission tulkkauksen pääosasto on osa komission hallintorakennetta. Se organisoii tulkkauksen komission kokouksiin ja konferensseihin. Komission lisäksi *SCIC* tarjoaa tulkkaukspalveluita Eurooppa-neuvostolle, Euroopan unionin neuvostolle, alueiden komitealle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle, Euroopan investointipankille ja EU-maissa toimiville EU:n virastoille ja laitoksille (AIIC 2012a). *SCIC* järjestää tulkkauksen noin 40–50 kokoukseen päivittäin (de La Baume 2020a). *SCIC* työllistää tulkkia myös määräaikaisin sopimuksin, ja noin 300–400 freelance-tulkkiä työskentelee sen alaisuudessa päivittäin.

⁶ Lyhenne pääosaston englanninkielisestä nimestä Directorate-General for Logistics and Interpretation for Conferences.

⁷ EU:n freelance-tulkkien viitataan usein myös termillä ACI (engl. *auxiliary conference interpreter*).

Korkeiden virkamiesten kuten EU-johtajien kokouksissa tulkkaavat lähes poikkeuksetta SCIC:n virkatulkit. (Duflou 2016: 104.)

Parlamentin tulkkaus- ja konferenssitoiminnan pääosasto on osa parlamentin hallintorakennetta, ja se organisoii tulkkauksen parlamentin kokouksiin (AIIC 2012b). DG LINC tulkkaa Brysselissä ja Strasbourgissa järjestettävät täysistunnot, valiokuntien, valtuuskuntien ja poliittisten ryhmien kokoukset sekä ulkomailla järjestettävät parlamentaariset edustajakokoukset. Täysistunnot tulkataan aina 24 kielellä. (Euroopan parlamentti). Täysistuntojen aikana yli 500 freelance-tulkkiä työskentelee sen palveluksessa (AIIC 2012b). DG LINC palkkaa työntekijöitä myös määräaikaisten sopimuksin. Parlamentin lisäksi DG LINC tarjoaa tulkkauspalveluita esimerkiksi alueiden komitealle, tilintarkastustuomioistuimelle ja Euroopan oikeusasiamiehelle (Euroopan parlamentti).

Tulkkaus organisoidaan kokouksiin todellisen tulkkaustarpeen mukaan tai esimerkiksi jäsenvaltioiden pyynnöstä (Euroopan komissio 2006). Siten tulkatut kielet vaihtelevat kokouksen luonteesta ja sen osallistujista riippuen. Kun kaikki viralliset kielet ovat käytössä, on mahdollisia kieliyhdistelmiä yhteensä 552. Suuri kielivalikoima on aiheuttanut sen, että kieliyksikköjen ei ole mahdollista tarjota suoraa tulkkausta kaikille kielille. Vuoden 2004 laajentumisen jälkeen rele- ja retour-tulkkauksen käyttö on lisääntynyt EU-kokouksissa. (Duflou 2016: 109–111.)

Tulkit jakaantuvat kieliyksiköihin, joita kutsutaan myös ”kopeiksi”. Kieliyksikön muodostavat tulkit, jotka tulkkaavat samalle kohdekielelle. (Duflou 2016: 95.) Esimerkiksi suomeksi tulkkaavat tulkit muodostavat kieliyksikön. Kieliyksiköitä on yhteensä 23, ja niissä työskentelevien tulkkien määrä vaihtelee kielikohtaisesti (Duflou 2016: 95). Parlamentin virkatulkit jakautuvat epätasaisesti kieliyksiköiden kesken. Suurten kielten, kuten englannin ja saksan tulkkeja on noin 30, pienten kielten, esimerkiksi maltan, kieliyksiköissä tulkkeja on vain muutama. Tulkkauskopit on sijoitettu kahteen päällekkäisen riviin kokoushuoneen sivuille. Tilajärjestelyjen vuoksi tulkkien suora näköyhteys puhujiin ja saliin sijoitettuihin näyttöihin on rajoittunut. Siksi tulkkipöytä on usein varustettu omilla näyttöillä. Näyttöiltä tulkkien on mahdollista seurata lähikuvaa puhujasta tai puheenvuoroon liittyviä materiaaleja. (Duflou 2016: 106.)

Tulkit liikkuvat aktiivisesti EU:n toimielinten välillä. Brysselissä järjestetään EU:n huippukokoukset ja valtaosa ministerineuvoston kokouksista. Suurin osa komission tiloista ja toiminnoista sijoittuu Brysseliin, jossa tapaavat myös parlamentin valiokunnat ja poliittiset

ryhmät. Luxemburgissa toimivat parlamentin pääsihteeristö ja osa komission koneistosta. (Satuli 2019: 87.) Strasbourgissa järjestetään kerran kuukaudessa parlamentin neljä päivää kestävä täysistunnot (Satuli 2019: 87). Tulkkausta vaativia kokouksia voidaan järjestää missä tahansa EU-maassa ja myös EU:n ulkopuolella.

3.3 Koronavirus ja sen vaikutukset tulkkaukselle EU:n toimielimissä

Vuoden 2019 joulukuussa Wuhanin maakunnassa Kiinassa todettiin uudentyyppinen koronavirus. Taudin virallinen nimi on COVID-19 ja sen aiheuttaa SARS-CoV-2-virus. Koronavirus aiheuttaa kantajalleen hengitystieinfektion. Vain osalla taudin saaneista infektio on vakava, ja taudin kuolleisuus on suhteellisen matala. Suurin osa tautiin menehtyneistä henkilöistä on iäkkäitä tai kuuluu muuhun riskiryhmään. Tauti todetaan nenänielunäytteellä, joka ei taudin alkuvaiheessa välttämättä vielä osoittaudu positiiviseksi. Taudin kantaja voi olla myös oireeton ja levittää virusta tietämättään. Koronavirus tarttuu ensisijaisesti pisara- tai kosketustartuntana, mutta se voi myös jäädä elämään pinnoille. Alkuvuodesta 2020 koronavirus levisi Kiinan ulkopuolelle, ja maailman terveysjärjestö WHO vaihtoi taudin luokitusta epidemiasta pandemiaksi 11.3.2020. (THL 2020; Terveyskirjasto 2020).

Euroopassa koronavirus levisi ensimmäisenä Pohjois-Italiaan. Koronaviruksen leviämistä on pyritty ehkäisemään EU-alueella vähentämällä ihmisten välisiä kontakteja, mikä on käytännössä tapahtunut asettamalla maiden välisiä ja sisäisiä matkustusrajoituksia, sulkemalla julkisia tiloja ja instituutioita, lisäämällä etätöiden mahdollisuutta, rajoittamalla ihmisten kokoontumisvapautta, asettamalla rajoituksia ihmisten ulkona liikkumiselle ja ottamalla käyttöön karanteenitoimenpiteitä. Esimerkiksi Suomessa Uudenmaan maakunnan rajat suljettiin 28.3.2020 tartuntojen vähentämiseksi muualla maassa. Erityisesti taudin leviämisen alkuvaiheessa suurin osa koronavirustartunnoista todettiin Uudellamaalla. Rajat avattiin jälleen liikenteelle 15.4.2020 alkaen.

Koronaviruspandemian aikana keväällä 2020 pyrittiin välttämään ylimääräisiä ihmiskontakteja, mikä johti yleisesti tulkkauksen kysynnän vähenemiseen. Erityisesti terveydenhuollon sektorilla alettiin käyttää etätulkkausta tartuntojen välttämiseksi. Etätulkkauspalveluita tarjoavat tulkkausyritykset menestyivät, mutta valtaosalla tulkeista koronavirus vähensi toimeksiantojen määrää ja aiheutti taloudellisia vaikeuksia. (Sjølvgren 2020: 18–19).

Ensimmäisenä EU-maiden joukosta koronavirus aiheutti kriisitilan Italiassa. Italialaisten tulkkien työt vähenivät kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Tulkkien palkkoja terveystarpeiden vuoksi peruutettiin kokouksista ja konferensseista ei maksettu. (Debackere 2020.) Tulkkien toimeentulo heikkeni muissakin EU-maissa viruksen jatkaessa leviämistään. Tulkkiiliitot yrittivät tarjota tukea aktiivisella toiminnalla. Kansainvälinen konferenssitulkkiiliitto AIIC julkaisi verkkosivuillaan ohjeet etätyöskentelyyn sekä koronaviruksen leviämisen ehkäisemiseen yhteisissä työtiloissa. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto SKTL kertoi verkkosivuillaan mahdollisuuksista apurahojen hakemiselle (SKTL 2020). SKTL myös lähetti toukokuussa 2020 jäsenilleen kyselyn koronaviruksen vaikutuksista jäsenistönsä toimeentuloon.

EU:n toimintaa koronavirus alkoi vaikeuttaa merkittävästi maaliskuussa 2020. Euroopan unionin työntekijät liikkuvat tavallisesti vilkkaasti EU-instituutioiden käytössä olevien rakennusten välillä, myös maiden rajojen yli. EU:n päätöksenteko on normaalisolosuhteissa edellyttänyt edustajien läsnäoloa päätöksistä äänestettäessä. EU-maiden asettamat matkustusrajoitukset vaikeuttivat matkustamista EU-alueella, osa kriittisistä edustajista joutui kriisiin puhjetessa jäämään karanteeniin omaan kotimaahansa. EU-komissaarit jatkoivat kokoontumista videoyhteyden välityksellä. Myös parlamentin työ jatkui poikkeustilanteessa. Maaliskuun täysistunto siirrettiin Strasbourgista Brysseliin, ja ensimmäinen digitaalinen täysistunto järjestettiin torstaina 26.3.2020. Istuntosali oli lähes tyhjä. (de La Baume 2020b.) Mepit osallistuivat digitaalisiin täysistuntoihin videoyhteyden välityksellä ja äänestivät poikkeusjärjestelyin (Valtioneuvoston kanslia 2020).

Kaikissa EU:n toimielimissä vähennettiin läsnäoloa edellyttävien kokousten määrää. Esimerkiksi SCIC:n päivittäin tulkkaamien kokousten määrä laski 40–50 kokouksesta viiteen. Digitaalisissa kokouksissa tulkkauksen tarjonta rajattiin minimiin. Simultaanitulkkauksen järjestämiseen digitaalisissa kokouksissa käytettiin *Interactio*-tulkkaussovellusta, jota SCIC:n tulkit olivat testanneet vuotta aiemmin videotulkkaussovellusten ominaisuuksia mitanneessa tutkimuksessa (ks. 2.3). Joihinkin videokonferensseihin ei järjestetty tulkkausta lainkaan. Parlamentin täysistuntoihin onnistuttiin järjestämään tulkkaus kaikille virallisille kielille, lukuun ottamatta maltan ja gaelin kieliä. Niille ei aluksi ollut saatavilla tulkkausta, koska kielten freelance-tulkit eivät matkustusrajoitusten vuoksi pystyneet matkustamaan Brysseliin. Parlamentin komiteoiden kokouksissa tulkkaus järjestettiin ainoastaan kahdeksalle kielelle, ja tulkkien määrä tulkkauskohteissa rajattiin 2–3 tulkista yhteen. (de La Baume 2020a.)

Tulkkausjärjestelyjen muuttumisen vuoksi tulkkien työmäärä väheni. EU-instituutioiden tulkkaustarpeesta katetaan tavallisesti noin puolet freelance-tulkkien palveluilla, ja koronakriisin aikana suurin osa heistä jäi maaliskuu–toukokuussa viikoiksi vaille työtä. Freelance-tulkit, joilla oli sopimuksia kyseiselle aikavälille, saivat täyden korvauksen peruuntuneista kokouksista. (Marking 2020.) Parlamentti peruutti freelance-tulkkien sopimukset toukokuun viimeisestä viikosta lähtien (de La Baume 2020c). Epävarman työtilanteen vuoksi EU-toimielimille vakituisesti työskenteleville noin 1200 freelance-tulkille tarjottiin niin sanottua ”lykättyä sopimusta”, jonka tarkoituksena oli kompensoida tulkkien ansioiden puutetta poikkeustilanteen aikana. Kyse oli kesäkuun alun ja loppuvuoden 2020 välille suunniteltujen tulkkauspäivien kertaluonteinen ennakkomaksu, joka vastasi 3–4 työpäivän palkkaa. Tulkkauspäivien tarkasta ajankohdasta tulkeille ilmoitettaisiin myöhemmin. Sopimus ei taannut tulkeille varmuutta palkallisista lisätyövuoroista tai työn jatkumisesta tulevaisuudessa, ja se rajoitti muiden töiden vastaanottamista. AIIC:n EU:n valtuuskunta torjui sopimusehdotuksen. (de La Baume 2020c.)

Koronakriisi on nostanut pinnalle ongelman freelance-tulkkien sosiaaliturvan puuttumisesta. Vakituisesti EU-toimielimille työskentelevät freelance-tulkit maksavat suorien sopimustensa mukaisesti tuloveroa EU:lle kansallisten hallitusten sijasta. Siten he eivät ole oikeutettuja kansallisiin sosiaalietuuksiin eivätkä kuulu tukijärjestelmien piiriin. Vain noin kolmannes EU:n suunnitelluista kokouksista tullaan suunnitellusti järjestämään kuluvan vuoden aikana. Suurin osa niistä tulee olemaan virtuaalisia kokouksia, mikä tarkoittaa, että freelance-tulkkien työtilanne ei näytä olevan elpymässä nopeasti. (de La Baume 2020c.) Koronavirus aiheutti myös freelance-tulkkien akkreditoitkokeiden keskeyttämisen ja niiden siirtämisen myöhempään ajankohtaan (Euroopan unioni 2020c). On mahdollista, että kaikki nykyiset freelance-tulkit eivät tule palaamaan normaaliin työarkeensa tulkkauksen pääosastoihin koronakriisin väistyessä.

4 Tutkimusmenetelmä ja aineiston esittely

Tässä luvussa esitellään haastattelututkimuksen käyttöä tutkimusmenetelmänä ja tutkimuksen aineisto.

4.1 Haastattelututkimus tutkimusmenetelmänä

Tutkimukseni tutkimusmenetelmäksi valikoitui haastattelututkimus. Koronaviruksesta ja sen vaikutuksista Euroopan unionin tulkkien työhön oli tutkimuksen aloitushetkellä tarjolla vain rajoitetusti tietoa tilanteen ajankohtaisuuden vuoksi. Kyseessä ei ole historiallinen ilmiö, josta olisi jo julkaistu paljon tutkimuskirjallisuutta. Aiheen lähestyminen haastattelujen avulla tuntui siksi järkevältä vaihtoehdolta. Saadakseni selville, kuinka EU:n tulkkausjärjestelyiden muutokset alkoivat ja etenivät, näyttäytyi toimivimpana ratkaisuna kysyä asiasta suoraan muutosten keskiössä työskenteleviltä tulkeilta. Haastattelun teemoihin lisättiin tutkimusmenetelmän valinnan jälkeen myös tulkkien henkilökohtaiset kokemukset tilanteesta.

Haastattelun etuna on suora kielellinen vuorovaikutus haastateltavan kanssa. Haastattelutilanteen aikana tiedonhankintaa on mahdollista ohjata haluttuun suuntaan muuttamalla haastatteluaiheiden järjestystä. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 34.) Vastausten selventäminen ja syventäminen on mahdollista haastattelun aikana, samoin lisäkysymysten esittäminen. Haastattelu muistuttaa keskustelua, mutta eroaa siitä siten, että sen tavoitteena on informaation kerääminen. Haastattelun tavoite on suunniteltu ennalta, vaikka itse haastattelutilanteessa keskustelu olisi suhteellisen vapaata. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 42.) Haastattelu tapahtuu haastattelijan ehdoilla, mutta haastateltava on aina haastattelun aktiivinen osapuoli ja saa tilaa vastauksilleen.

Tässä tutkimuksessa käytettiin tutkimusmenetelmänä puolistrukturoitua teemahaastattelua. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa kysymykset on valittu ennen haastattelua, ja ne ovat kaikille haastateltaville samat. Kysymysten esitysjärjestystä voidaan kuitenkin vaihdella haastatteluiden aikana tai jotkin niistä voidaan esimerkiksi jättää kysymättä, jos vastaukset tulevat haastattelun aikana ilmi toista kautta. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 47.) Haastattelun aihepiiri käsittelee tiettyä teemakokonaisuutta, josta keskustellaan haastattelun aikana. Puolistrukturoitu teemahaastattelu sopii erinomaisesti tutkimusmenetelmäksi tutkimukseen, jossa pyritään luomaan kuva haastateltavien kokemuksista tutkimuksen kohteena olevissa tilanteissa. Tämän tutkimuksen kannalta puolistrukturoidun teemahaastattelun etuna oli, että sen avulla haastattelun kysymyksiä oli mahdollista mukauttaa tulkkitilanteesta.

Haastatellut tulkit kertoivat hyvin avoimesti kokemuksistaan koronakriisin aikana. Oletettavasti syynä voidaan pitää haastattelussa käsiteltyjen aiheiden aiheuttamaa emotionaalista latautuneisuutta. Tutkimuksen aineistoa ei käsitellä keskusteluanalyttisesta näkökulmasta, mutta huomionarvoista on, että haastattelu on keskustelutilanne, jossa pätevät sosiaalisen vuorovaikutuksen säännöt. Kyseessä on vuorovaikutusprosessi, jonka kulkuun vaikuttavat haastateltavan ja haastattelijan tulkinnat ja vuorovaikutukselliset valinnat. (Ruusuvuori 2010: 392.) Vaikka haastattelija voi ohjata keskustelua sisällöllisesti, osallistujien välisellä vuorovaikutuksella ja sen sujumisella on olennainen osa haastattelun kulun kannalta. Haastateltava päättää haastattelun aikana, millaista tietoa haluaa paljastaa itsestään. (Ruusuvuori 2010: 377.)

Haastattelijan haastattelun aikana osoittama empatia saattaa vaikuttaa haastateltavan suhtautumiseen myönteisesti (Ruusuvuori 2010: 236). Tätä tutkimusta varten toteutetuissa haastatteluissa haastattelijalta ei vaadittu täyttä neutraaliutta. Haastateltaville kerrottiin heti haastatteluiden alussa, että heidän ei tarvitse vastata sellaisiin kysymyksiin, joihin he eivät halua vastata. Haastattelijana ilmaisin ymmärtäväni tiettyjen tulkkien henkilökohtaista työtilannetta ja kokemusmaailmaa käsittelevien kysymysten arkaluontoisuuden. Kerroin haastatteluun osallistuneille tulkeille oman työtilanteeni epävarmuudesta ja keskustelin heidän kanssaan teemoista, jotka liittyivät poikkeustilanteen aiheuttamiin negatiivisiin tunteisiin kuten pelkoon ja epävarmuuteen.

Emotionaalista latautuneisuutta kuvastaa hyvin yhden tulkeista ennen haastattelua esittämä pyyntö siitä, että haastattelu toteutettaisiin ilman videokuvaa. Sovimme, että hänen olisi ennen varsinaisen haastattelun alkua mahdollista laittaa kameransa pois päältä, mitä ennen haastattelun tallentamista ei aloitettaisi. Keskusteltuamme asiasta hetken tulkki päätti jättää videoyhteyden päälle, sillä hänestä oli luontevampaa keskustella kanssani niin, että molemmat näkevät toisen osapuolen haastattelun aikana. Lupasin poistaa videotallenteen heti haastattelun päätyttyä. Litterointiin käytin tiedostoa, joka sisälsi pelkän ääniraidan.

4.2 Haastatteluaineiston esittely

Tutkimuksen aineistona toimivat Euroopan unionille työskentelevien virka- ja freelance-tulkkien haastattelut. Aineiston kerääminen alkoi vapaaehtoisten haastateltavien etsimisellä. Tavoitteenani oli löytää haastateltaviksi sekä virka- että freelance-tulkkeja, jotta aineistosta välittyisi mahdollisimman monipuolinen kuva sekä EU:n eri toimielinten poikkeustilanteessa käyttämistä tulkkausjärjestelyistä että erilaisissa työsuhteissa EU:hun olevien tulkkien

tilanteesta. Toinen huomionarvoinen seikka on, että suuntasin tutkimukseni tulkeille, joiden A-työkieli on suomi, jotta haastatteluiden toteuttaminen ja aineiston analysoiminen onnistuisi suhteellisen yksinkertaisesti. Tulkkien muilla työkielillä ei ollut tutkimukseen osallistumisen kannalta merkitystä.

Lähetin ensimmäiset haastattelupyynnöt sähköpostitse 27.5.2020. Lähestyin haastateltavia useaa eri kautta. Kirjoitin lyhyen kuvauksen tutkimuksestani Facebookin *Hei me käännetään* -ryhmään, lähetin sähköpostia SCIC:n suomenkielisen tulkkauksen yksikön päällikölle sekä Euroopan parlamentin tulkkien Facebook-sivullaan julkaisemaan sähköpostiosoitteeseen. Parlamentin tulkeille suuntaamani sähköpostiviestin kirjoitin englanniksi, ja liitin viestin ohien lyhyen suomenkielisen kuvauksen tutkimuksestani. Lähestyin sähköpostitse myös SKTL:n jäsenasiantuntijaa, joka lähetti SKTL:n tulkkiostolle sähköpostitse ilmoituksen tutkimuksestani.

Haastateltavakseni ilmoittautui kolme vapaaehtoista tulkkiä vielä samana iltapäivänä ja yksi seuraavana päivänä. Tulkit olivat minuun yhteydessä sähköpostitse. Yksi tulkeista (tulkki 4) mainitsi sähköpostiviestissään saaneensa tiedon haastattelututkimuksesta SKTL:n ilmoituksen kautta. Haastateltavia ei ilmoittautunut enempää seuraavien 2 viikon kuluessa. Tämän vuoksi haastatteluaineisto koostuu neljän tulkin haastatteluista. Yksi tulkeista (tulkki 2) työskentelee virkatulkkina parlamentissa, ja muut kolme ovat freelance-tulkkeja. Tulkki 2 totesi haastattelun aikana, että on olemassa se mahdollisuus, että komission virkatulkit eivät salassapitosyistä ole voineet osallistua haastattelututkimukseen.

Sovin ilmoittautuneiden tulkkien kanssa sähköpostitse haastatteluiden aikataulusta. Ennen haastatteluja lähetin tulkeille sähköpostin liitteenä suostumuslomakkeen haastattelututkimukseen osallistumisesta (ks. liite 2). Jos tulkeilla ei ollut poikkeustilanteen vuoksi mahdollisuutta tulostaa ja allekirjoittaa suostumuslomaketta, he pystyivät korvaavasti ilmoittamaan suostumuksensa sähköpostitse. Tätä varten laadin alkuperäisestä suostumuslomakkeesta viestimutoisen version, jonka pyysin tulkkeja lähettämään minulle liitetiedostona omasta sähköpostiosoitteestaan suostumuksensa varmistamiseksi. Yksi tulkeista käytti tätä mahdollisuutta.

Haastattelut toteutettiin kesäkuun kahden ensimmäisen viikon aikana. Haastatteluiden kysymyspohja sisälsi yhteensä 11 kysymystä, jotka käsittelivät poikkeustilanteen aiheuttamia konkreettisia muutoksia EU:n tulkkausjärjestelyissä sekä tulkkien henkilökohtaista työtilannetta ja kuormitusta poikkeusolosuhteissa. Osa kysymyksistä käsitteli video- ja

etätulkkausta, ja niillä viitattiin tulkkauksen toteuttamiseen EU:n käyttämissä videokonferensseissa. Haastattelun kysymykset oli aseteltu siten, että ne vastaisivat mahdollisimman kattavasti tutkielmani tutkimuskysymyksiin. Kysymysrunko on tutkielman liitteenä (ks. liite 1).

Haastattelut toteutettiin videohaastatteluina. Päädyin *Zoom*-videokonferenssisovelluksen käyttämiseen haastatteluiden välineenä jo ennen haastateltavien rekrytoimista koronavirustilanteen takia. Haastattelun kysymyksiä ja kohdennusta suunnitellessani oli vielä epäselvää, milloin tapaamis- ja matkustusrajoituksia purettaisiin. Kaikista helpoimmalta tuntui siis toteuttaa kaikki haastattelut etäyhteyden välityksellä. Tallensin haastattelut *Zoom*-videokonferenssisovelluksen tallennustyökalulla sekä varmuuden vuoksi myös älypuhelimeni asentamallani *Voice Recorder Pro* -äänityssovelluksella. Ennen haastatteluja olin testannut tallentamista molemmilla sovelluksilla. *Zoomin* omalla tallennustyökalulla haastatteluista tallentui sekä äänellinen videotallenne että pelkkä äänitallenne. Materiaalin litteroinnissa käytin äänitallennetta.

Zoom-sovelluksella tallennettujen haastatteluiden keskipituus oli noin 45 minuuttia, ja äänitallenteiden laatu soveltui hyvin haastattelujen litterointiin. Videokonferenssisovellus osoittautui toimivaksi ratkaisuksi haastattelujen toteuttamisessa, ja yhteysongelmat olivat vähäisiä. Ensimmäisen haastattelun alussa tulkin 1 mikrofoni ei toiminut, mutta ongelma saatiin korjattua nopeasti. Tulkin 2 haastattelun aikana yksi kysymyksistä oli toistettava, koska tulkki ei kuullut kysymystä yhteysongelman vuoksi.

Litteroin haastattelut tekstinkäsittelytyökalulla äänitallenteiden pohjalta. Tämän tutkimuksen tavoitteen kannalta haastattelujen litteroinnissa olennaisinta oli sisältö, sillä niiden avulla pyrittiin saamaan tietoa tietyn ajanjakson tapahtumista. Aineiston litterointi tapahtui vähemmän tarkasti painottaen sitä, mitä haastateltavat sanoivat, eikä miten he sen sanoivat. Ruusuvuoren (2010) mukaan sisällön analyysiin tähtäävässä tutkimuksessa haastattelijan kysymykset on myös litteroitava muun aineiston ohella, sillä niiden muotoilu saattaa vaikuttaa haastateltavan vastaukseen (Ruusuvuori 2010: 425). Ääniaineistoa litteroidessa osa vuorovaikutuksen elementeistä jää pois, sillä esimerkiksi non-verbaaliset viestit puuttuvat (Ruusuvuori 2010: 427).

Litteroinnin valmistuttua jaoin aineiston ensiksi teemakokonaisuuksittain haastattelun kysymysrunгон perusteella. Alkaessani käsitellä aineistoa lähemmin osoittautui toimivammaksi ratkaisuksi muuttaa kokonaisuusien jaottelua ja järjestää informaatiota

useamman alaotsikon alle: jaoin EU:n poikkeustilanteen aikaisia tulkkausjärjestelyjä käsitelleet kysymykset kysymysrunkoa yksityiskohtaisempiin aihekokonaisuuksiin ja erotin EU-tulkkauksen tulevaisuuteen liittyvän aineiston kokonaan omaksi alaluvukseen. Lisäksi päätin luopua tulkkien vastausten käsittelemisestä tulkkiakohtaisessa järjestyksessä ja keskittyä sen sijaan lähtökohtaisesti vastausten sisältöön.

5 Aineiston analyysi

Tässä luvussa analysoidaan haastattelututkimuksen vastauksia. Ensimmäiset kolme alalukua on jaettu haastatteluiden kysymyspohjan mukaisesti aihekokonaisuuksiin. Alaluvussa 5.1 käsitellään tulkkien työssä tapahtuneita muutoksia ja verrataan heidän nykyistä työtilannettaan heidän tyypilliseen työpäiväänsä ennen koronaviruksen aiheuttamaa poikkeustilannetta (kysymykset 1–3).

Sitä seuraavissa alaluvuissa siirrytään käsittelemään EU:n tulkkausjärjestelyjä ja etätulkkauksen menetelmien käytön etuja ja haasteita (kysymykset 4–7). Siten alaluvussa 5.2 käsitellään EU:n toimielimissä tehtyjä tilateknisiä ratkaisuja koronavirustartuntojen ehkäisemiseksi ja edellytyksiä tulkkauksen järjestämiselle poikkeusolosuhteissa. Alaluvussa 5.3 käsitellään etätulkkauksen teknisiä ongelmia ja alaluvussa 5.4 inhimillisiä tekijöitä, jotka aiheuttavat haasteita etätulkkaustilanteissa. Alaluvussa 5.5 pohditaan etätulkkauksen etuja ja alaluvussa 5.6 käsitellään tulkkien kokemuksia poikkeustilanteen aikana (kysymykset 8 ja 9). Alaluvussa 5.7 keskitytään tulkkien näkemyksiin EU-tulkkauksen tulevaisuudesta koronakriisin jälkeen. Siihen liittyvät kysymykset 10 ja 11 olivat haastattelupohjassa osa tulkkien kokemuksia käsittelevää osiota, mutta ne on tässä erotettu omaksi aihekokonaisuudekseen.

Haastatteluun vastanneet tulkit on numeroitu numeroin 1–4. Tulkit 1, 3 ja 4 ovat freelance-tulkkeja, jotka työskentelevät kaikille EU:n tulkkausosastoille. Tulkit 1 ja 3 ovat niin sanottuja paikallisia freelance-tulkkeja eli asuvat Brysselissä, ja tulkki 2 on virkatulkkina parlamentissa. Tulkkeja koskeva informaatio on kuvattu alla olevassa taulukossa (ks. taulukko 1). Tulkeista ei kerrota tarkempia tietoja heidän yksityisyytensä suojaamiseksi. Joistakin esimerkeistä on poikkeuksellisesti jätetty pois tulkkiin viittaava numerointi kyseisen tulkin yksityisyyden suojaamiseksi. Samasta syystä osa esimerkkien sisältämistä paikannimistä on poistettu.

Tulkit 1 ja 2 ovat tulkanneet poikkeusjärjestelyin parlamentin kokouksissa. Tulkilla 3 on kokemusta neuvoston huippukokouksissa käytetyistä etätulkkauksen menetelmistä, ja tulkilla 4 etätulkkausalustasta, jota ei tiedettävästi ole kuitenkaan käytetty EU-tulkkauksessa.

Taulukko 1: Haastatteluun osallistuneet tulkit

	Virkasuhde	Toimielimet	Asuinpaikka
Tulkki 1	freelance-tulkki	kaikki	Bryssel
Tulkki 2	virkatulkki	parlamentti	Bryssel
Tulkki 3	freelance-tulkki	kaikki	Bryssel
Tulkki 4	freelance-tulkki	kaikki	toinen EU-maa

5.1 Koronakriisin vaiheet ja tulkkien toimenkuva

Haastattelun ensimmäiset kysymykset koskivat muutosten alkamista ja niiden suoria vaikutuksia tulkkien työhön. Tässä alaluvussa käsitellään aluksi tulkkien tavallista työpäivää ennen kriisiä. Sen jälkeen siirrytään käsittelemään koronakriisin aikaista tilannetta EU:n toimielimissä ja tulkkauksessa.

Seuraava kuvaus tulkkien tyypillisestä työpäivästä on lyhennetty tulkin 3 haastattelusta. Tavallisesti tulkattavat kokoukset alkavat aamuyhdeksältä tai -kymmeneltä. Kokousta edeltävänä päivänä tulkit valmistautuvat tulkkaukseen esimerkiksi käymällä läpi kokoukseen mahdollisesti liittyviä materiaaleja. Kaikkia kokouksista varten tulkeille ei välttämättä lähetetä mitään aineistoa. Tulkki 3 kertoo esimerkiksi tarkistavansa ennen kokousta, millaisesta kokouksesta on kyse ja kuinka tuttu käsiteltävä aihe hänelle on. Valmistautumiseen käytetty aika riippuu tavallisesti siitä, kuinka haastavasta kokouksesta on kyse. Jos kokoukset jatkuvat iltapäivällä, ne kestävät maksimissaan puoli seitsemään illalla, jolloin tulkkien työpäivä viimeistään päättyy.

Parlamentissa tulkkaminen poikkeaa jonkin verran komission ja neuvoston tulkkauksesta. Komission ja neuvoston puolella tulkit tulkkavat tavallisesti puolen tunnin mittaisissa vuoroissa, ellei tulkattava kieli aiheuta tulkin vaihtoa. Parlamentissa puhujien puhe aika on rajoitettu muutama minuuttiin, ja siten puhuja vaihtuu suhteellisen nopeassa tahdissa. Parlamentin kokouksissa tulkit tulkkavat usein yhden puheenvuoron kerrallaan. Parlamentissa kokoukset ovat välillä suhteellisen lyhyitä, kun taas valiokuntakokoukset voivat kestää kauemmin. Komission ja neuvoston kokoukset vievät usein koko päivän tai saattavat kestää useampia päiviä. Freelance-tulkit voivat joutua totuttelemaan toimielinten välisiin käytännön eroihin tulkkauksjärjestelyissä, jos ovat tulkanneet pitkän aikaa vain yhden toimielimen kokouksissa.

Tulkin 1 mukaan konkreettiset muutokset parlamentin toiminnassa alkoivat helmikuun lopussa olleen karnevaaliloman jälkeen, jolloin ensimmäiset EU:n virkamiehet jäivät kotikaranteeniin palatessaan lomamatkoiltaan. Viikko ennen maaliskuun täysistuntoa tehtiin päätös pitää istunto Strasbourgin sijasta Brysselissä. Valtaosa EU:n työntekijöistä siirtyi etätöihin ja freelance-tulkkveja suositeltiin jäämään kotiin. Toimittajien kulkua rajoitettiin Euroopan unionin neuvoston puolella. Tulkkien työt lopuivat lopulta varsin äkkinäisesti, vaikka koronavirus oli ensimmäisen kerran pääaiheena terveysministerineuvoston kokouksessa jo tammikuun lopulla. Sen jälkeen koronavirus oli laajasti puheenaiheena muissa kokouksissa.

Tulkin 1 työhön koronavirus alkoi vaikuttaa konkreettisesti 9.3.2020. Hän oli kyseisenä päivänä tulkkauksessa parlamentin täysistuntoa, jossa puhemies ilmoitti äkkiseltään kokouksen päättämisestä. Kaikki kokouksen osallistujat poistuivat istuntosalista heti. Hänellä oli kahdelle peruutettua täysistuntoa seuraavalle päivälle työsopimus parlamenttiin, mutta tulkkaukset muuttuivat päivystysvuoroiksi. Hänelle ei tullut töitä päivystysvuoroilta. Hänen mukaansa parlamentin megit eivät halunneet osallistua kokouksiin ja olla rakennuksessa toistensa läheisyydessä, mikä vaikutti tulkkauksen tarpeeseen. Poikkeustilanteen aikana tulkkaukset kokouksissa on tapahtunut tulkkauksalustojen välityksellä.

Tulkin 2 työhön koronavirus alkoi vaikuttaa 4.–5. maaliskuuta 2020. Silloin hänelle alkoi vähitellen tulla tietoa siitä, että parlamenttia alettiin sulkea. Muutokset tapahtuivat hänen mukaansa suhteellisen nopeasti. Parlamentin rakennukset suljettiin vierailijoilta ja kaikki sellaiset tilaisuudet peruutettiin, joihin olisi osallistunut pääasiassa parlamentin ulkopuolisia henkilöitä. Koronakriisin alussa päätettiin pitää vain välttämättömimmät kokoukset tarvittavan lainsäädännön mahdollistamiseksi. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että vain kriittisistä laeista ja esimerkiksi tukipaketeista järjestettiin kokouksia. Vaikka koronaviruksen kaltaiseen terveysuhkaan ei ollut varsinaisesti osannut varautua kukaan, varautuminen tartuntojen välttämiseksi toteutettiin hyvin nopeasti, eikä virkamiesten keskuudessa esiintynyt sairastumisaaltoa. Kesäkuun alussa normaalia toimintaa oli lähdetty vauhdittamaan, mutta tilanteen ei voi kuvailla palanneen uudeksi normaaliksi – tulkkauksen osalta.

Tulkki 2 kuvailee työnsä muuttuneen koko poikkeustilanteen ajan. Virkatulkkien työn määrä on ollut paljon pienempi kuin normaaliaikoina. Aluksi kaikki toiminta pysähtyi, eikä ensimmäisten viikkojen aikana tapahtunut paljon mitään. Vähitellen parlamentin kokoukset alkoivat toimia supistetulla määrällä kieliä. Täysistunnoissa kielivalikoima oli täysi maltan ja

iirin kieliä lukuun ottamatta. Englantia, saksaa, ranskaa, espanjaa ja italiaa tulkattiin enemmän kuin muita kieliä. Tavallisissa olosuhteissa parlamentin tulkkien työhön on kuulunut ainoastaan lähitulkkausta, ja etäosallistumisen mahdollistaminen poikkeustilanteessa on ollut uusi ilmiö parlamentin kokouksissa.

Tulkki 3 ei ole ollut lainkaan töissä poikkeustilanteen aikana. Hänen tietonsa poikkeustilanteen aikaisista tulkkausjärjestelyistä ovat peräisin kollegoilta ja videokokouksista, joita on järjestetty tulkkien kesken. Kokousten pysähtyminen maaliskuussa tarkoitti töiden loppumista lähes kaikille freelance-tulkeille ja niissä kokouksissa, jotka on järjestetty maaliskuun puolen välin jälkeen, ovat tulkanneet pääasiassa virkatulkit.

Freelance-tulkkien sopimuksia alettiin peruuttaa maaliskuusta alkaen. Tulkki 1 kuvailee freelance-tulkkien epävarmaa työtilannetta seuraavasti:

- (1) Meidän sopimusjärjestelyt on sellasia, että toimielinten pitää peruuttaa ne kaksi kuukautta etukäteen, ja kaikki mitkä pystyttiin niin peruutettiin, ja ensi syksyn sopimukset on vielä voimassa, mutta saattaa olla että nekin peruutetaan.

Viimeinen kokous, jossa tulkki 3 tulkkasi keväällä 2020, oli maaliskuun ensimmäisellä viikolla. Sen jälkeiset sopimukset joko peruutettiin, eikä uusia tarjottu. EU:n toimielimillä on tietyt ehdot freelance-tulkkien sopimusten peruuttamiselle. Osalla freelance-tulkeista oli huhti–toukokuussa pitkän ja keskipitkän tähtäimen sopimuksia, jotka EU:n toimielinten on peruutettava 60 päivää ennen kokouspäivää, jotta korvauksilta vältyttäisiin. Tulkit, joilla ei ollut sopimuksia näille kalenterikuukausille, jäivät ilman työtä, sillä EU:n toimielimet eivät tarjonneetkaan heille tavalliseen järjestelyyn mukaan lyhyen aikavälin sopimuksia.

Freelance-tulkkien sopimusjärjestelmä vaikutti tulkin 3 mukaan eriarvostavasti töiden määrän ja ansioiden jakautumiseen freelance-tulkkien kesken (ks. myös 3.2):

- (2) Osalle freelancereista tilanne oli paljon parempi, jos heillä sattui olemaan näitä pitkän listan sopimuksia, tai keskipitkän, eli heille oli tullu jo sopimuksia huhti–toukokuulle.

Tulkki 4 työskentelee EU-tulkkauksen ohella tulkkina ja kääntäjänä yksityisellä sektorilla. Koronaviruksen vaikutukset alkoivat näkyä hänen työssään helmikuun lopussa, jolloin eräs maan sisäistä matkustamista edellyttänyt yksityisen asiakkaan tulkkaustoimeksianto peruuntui kolmen päivän varoitusajalla. Muutos työtilanteessa oli varsin nopea, mutta sitä enteili ilmassa ollut epävarmuus siitä, mitä tulisi tapahtumaan. Tutut asiakkaat eivät esimerkiksi

sopineet tulkkaustoimeksiannoista tavalliseen tapaan tammi–helmikuussa. EU:n toimielimiin tulkki 4 saa tavallisesti sopimukset lyhyellä aikavälillä, mutta maaliskuusta alkaen hänelle ei poikkeustilanteesta johtuen ole tarjottu töitä.

Tulkki 4 kuvailee työpäiviään koronakriisin aikana ”tylsemmiksi ja monotonisemmiksi” kuin tavallisesti. Hänellä ei ole ollut tulkkaustöitä kevään aikana ollenkaan. Maaliskuussa asiakkailta ei tullut myöskään käännöksiä, mikä todennäköisesti johtui yleisen tilanteen aiheuttamasta epävarmuudesta. Huhtikuussa tilanne alkoi palata käännösten osalta normaaliksi. Ensimmäinen tauon jälkeinen tulkkaustoimeksianto hänellä oli kesäkuun toisella viikolla, ja se järjestettiin etätulkkausalustan välityksellä.

Tulkin 4 mukaan EU-tulkit ovat poikkeustilanteen aikana pitäneet tavallista enemmän yhteyttä toisiinsa. Parlamentti on järjestänyt tulkeille tulkkausharjoituksia, joihin on voinut osallistua Zoom-videokonferenssisovelluksen välityksellä. Lisäksi on järjestetty kieliyksiköiden välisiä kokouksia.

5.2 Tilatekniset järjestelyt ja etätulkkauksen edellytykset

Koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen aikana tulkkausjärjestelyitä on muutettu EU:n toimielimissä siten, että jokaisen tulkin käyttöön on varattu oma tulkkauskoppi. Tavallisesti 2–3 saman kieliyksikön tulkkia työskentelee samassa tulkkauskopissa riippuen siitä, kuinka monta kieltä kokouksessa on käytössä. Poikkeusjärjestely on johtanut siihen, että yhden kieliyksikön käyttöön on tulkkien määrästä riippuen varattava 2–3 tulkkauskoppiä. Saman kieliyksikön tulkit on sijoitettu pääsääntöisesti vierekkäisiin tulkkauskoppeihin.

Tulkin 1 mukaan nykyinen tilallinen järjestely on kestävä. Parlamentin täysitunnoissa uudet koppijärjestelyt ovat johtaneet siihen, että parlamentin täysistuntojen tulkkausjärjestelyihin on vaadittu neljä kokoussalia. Varsinaisen täysistuntosalin lisäksi tulkkeja on sijoitettu kolmeen muuhun kokoustilaan, jotka tulkkeja lukuun ottamatta ovat tyhjillään. Normaaliolosuhteissa täysistunnon aikana muissa kokoustiloissa järjestetään yhtäaikaaisesti toisia kokouksia.

Tulkin 2 kertomus poikkeaa edellisestä siltä osin, että hänen mukaansa parlamentin täysistuntojen osallistujat on jaettu kahteen saliin riittävien turvavälien varmistamiseksi, ja puheenvuoroja käyttävät osallistujat on aina sijoitettu varsinaiseen istuntosaliin. Kokouksissa vain ne tulkit, jotka ovat puhemiehen ja puheenvuoroja käyttävien edustajien kanssa samassa kokoussalissa, ovat olleet suoran näköyhteyden päässä puhujista.

Tulkin 1 mukaan kielet tultaneen lisäämään takaisin tulkkaustarjontaan epätasa-arvoisessa järjestyksessä suurten puhujamäärien kielet etunenässä. Tulkkauksen poikkeusjärjestelyjen vuoksi parlamentin muissa kokouksissa tulkkaus on järjestetty tulkkausoppien rajallisuuden vuoksi aluksi vain kuudelle ja toukokuusta alkaen kahdeksalle kielelle. Tekniset edellytykset kaikkien virallisten kielten käytölle yhtäaikaisesti kokouksissa eivät täytyneet vielä haastattelun ajankohtana kesäkuun alussa.

Tulkin 4 mukaan EU oli varautunut tilanteeseen heikosti. Vaikka etätulkkausaloja oli testattu, ei valmiina ollut käyttöönotettavaa järjestelmää poikkeustilanteen sattuessa. EU:n tulkkausosastot joutuivat aikapaineen alaisina valitsemaan käytettävät etätulkkausalustat, ja selvittämään niiden sopivuutta EU-tason tulkkauksen järjestämiseen esimerkiksi niiden sisältämien tietoturvariskien kannalta. Parlamentin kokouksissa käytetty liettualainen *Interactio*-tulkkaussovellus ei salausongelmien vuoksi sovellu esimerkiksi neuvoston kokousten tulkkaamiseen. Koronaviruksen lisäksi kannusteina alustojen käyttöönotolle ovat olleet myös ympäristösyöt ja etäosallistumisen mahdollistaminen. Tulkin 4 mukaan tulkkauksen jatkuminen olisi pitänyt pystyä takaamaan kriisitilanteessa kokouksiin, joita poikkeustilanteen aikana on järjestetty:

(3) Koska ainakin se, mitä on niitä viestejä tullu, niin monet on ollu harmissaan, että ei oo saanu tulkkausta niihin kokouksiin, jotka nyt on [järjestetty].

Tulkin EU-tulkkauksessa *etätulkkauksena* on tähän saakka ymmärretty asettelu, jossa tulkit on sijoitettu kokousedustajista erilliseen tilaan, mutta laitteisto on sama kuin lähitulkkauksessa. Vastaavaa menettelyä on käytetty EU:n toimielimistä esimerkiksi Eurooppa-neuvoston huippukokouksissa. Huippukokousten illallisilla tulkkaus on järjestetty siten, että tulkit on sijoitettu erilliseen tilaan samaan rakennukseen primääristen osallistujien kanssa. Koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen aikana kaikki kokousedustajat eivät ole enää olleet läsnä instituutioiden rakennuksissa, vaan ovat osallistuneet kokouksiin etäyhteyden välityksellä esimerkiksi omasta kotimaastaan, mikä on johtanut etätulkkauksen käsitteen uudelleenmäärittelyyn EU:n toimielimissä. Seuraavassa esimerkissä selvennetään etätulkkauksen uutta määritelmää EU:n toimielimissä:

(4) Että nyt se mikä on etänä ja mikä lähinä, niin on, et tulkit käyttää täysin samanlaisii konsoleita, on täysin samanlaisissa kopeissa, on siel samassa rakennuksessa kun yleensäkin, ja sitten joko kaikki tai osa niistä kokouksen osallistujista on jossain muualla. (Tulkki 2)

EU:n koronakriisin myötä käyttöön ottamat tulkkausjärjestelyt voidaan määritellä tulkatuiksi videokonferensseiksi silloin, kun osa kokouksen primäärisistä osallistujista on osallistunut kokouksiin etäyhteyden välityksellä, ja tulkit on sijoitettu saman kokoustilan yhteydessä oleviin tulkkauskoppeihin. Etätulkatuiksi videokonferenssiksi voidaan määritellä tulkkausjärjestelyt, joissa tulkit on sijoitettu erilleen kokouksen primäärisistä osallistujista (ks. 2.3). Osa haastatteluun osallistuneista tulkeista nosti esiin ongelman etätulkkauksen suomenkielisestä määritelmästä. Englanninkielisessä tutkimuksessa etätulkkauksen alalajit on määritelty tarkemmin, mutta vakiintuneita suomenkielisiä käsitteitä ei vielä ole yleisesti käytössä (ks. 2.3).

Seuraavissa kahdessa alaluvussa käsitellään tarkemmin etätulkkauksen menetelmien käytön yhteydessä esiintyviä haasteita. Haastatteluun osallistuneiden tulkkien etätulkkauksen yhteydessä mainitsemat haasteet voidaan jakaa karkeasti teknisiin ongelmiin ja yhteistyön vaikeutumiseen saman kieliyksikön tulkkien kesken sekä näistä aiheutuvaan tulkin henkisen ja fyysisen kuormituksen kasvamiseen. Osa-alueet liittyvät tiivistä toisiinsa, ja niiden jaottelu on siksi osin häilyvää.

5.3 Tekniset ongelmat etätulkkauksessa

Tulkin 2 mukaan etäyhteyksien käyttö on ollut kestävämpää, jos yhteydet eivät ole toimineet. Ennen jokaista kokousta, jossa etäosallistuminen on ollut käytössä, tekniikasta vastaava tiimi on testannut jokaisen osallistujan yhteyden. Siitä huolimatta esimerkiksi puhe- ja kuvayhteyden synkronointi ei aina ole toiminut ja häiriöääniä sekä mikropätkimistä on esiintynyt. Mikropätkinnällä tulkki 2 viittaa katkonaiseen puheyhteyteen, jolloin puhujan puheenvuorosta jää kuulematta jokin kohta. Etäyhteyksien laatu on ollut hänen mukaansa vaihteleva. Ongelmallista on myös se, että kokousohallistujien oman internetyhteyden taso ja heidän käyttämänsä laitteisto vaikuttavat kuva- ja ääniyhteyden laatuun.

Tulkki 3 kuvailee etätulkkauksen vaikeuttavan konferenssitulkkien vaativaa työtä entisestään:

(5) Tää [konferenssitulkkaus] on niin vaativaa jo nykyisillä parametreillä, et jos sieltä kaikista näistä elementeistä, jotka nyt on hyvin, jokaisesta vähän nyppäästään, et vähän heikkenee kuvan laatu ja vähän heikkenee äänen laatu, niin se on hirvee lisärasite siihen itse työtilanteeseen.

Tulkki 3 pitää etätulkkauksen teknisenä haasteena nykyisten tulkkausalustojen rajoituksia monikielisyyden kannalta. Niitä ei ole lähtökohtaisesti suunniteltu kattamaan EU:n kokoisen

organisaation kielitarjontaa. Tulkkien olisi myös pystyttävä järjestelmän kautta kuuntelemaan sekä alkuperäistä puhujaa, että kollegan tulkkausta, jotta yhteistyön toteutuminen olisi mahdollista. Tulkki 3 uskoo eri tulkkien välillä olevan eroja – joillekin uuden teknologian käyttäminen osana tulkkausta on varmasti helpompaa kuin toisille. Etätulkkajärjestelmän olisi oltava niin selkeä, että se ei vaikuta tulkin varsinaiseen tulkkaussuoritukseen:

(6) Niin sit kun ajatellaan etätulkkauksilannetta, jossa mä oon useammalla ruudulla, mä joudun niinkun ruudulta kattomaan sitä kokousedustajaa ja joltain toiselta ruudulta sitten jotain dokumenttia, jos sellanen on, ja miltä kolmannelta ruudulta olemaan yhteydessä kollegaani, vai tapahtuuko tää kaikki saman ruudun kautta?

Tulkki 1 kertoo, että tulkkauksen aikana etäyhteydellä kokouksiin osallistuvat edustajat eivät ole kokousten aikana välttämättä muistaneet sulkea mikrofoniaan, mikä on haitannut kokouksen jatkumista. Hänen mukaansa kyseessä ei kuitenkaan ole sinänsä uusi ilmiö, sillä mikrofonit unohtuvat normaalitilanteessa joskus päälle myös varsinaisessa kokoussalissa. Etäyhteyksien välityksellä työskentely ei ole uutta ainoastaan tulkeille, vaan konkreettisen yleisön puuttuminen on vaikuttanut myös edustajien puheenvuoroihin, sillä puhetilanne on lähtökohdiltaan outo ruudulle puhuttaessa. Myös etäyhteyksien taustahälyä, mutta se ei ole yhtä häiritsevää. Etäyhteyden välityksellä kokoukseen osallistuvat eivät välttämättä ymmärrä kiinnittää huomiota häiriötekijöihin:

(7) Yhellä tyypillä oli kaappikello siinä selän takana – kauhee raksutus – jotenkin se mikrofonin veti sen äänen vielä enemmän siihen. (Tulkki 1)

Seuraavissa kappaleissa kuvataan tulkin 4 haastatteluun perustuen etätulkkausalustan toimintoja. Tulkin 4 huomiot etätulkkauksesta perustuvat *Interprefy*-etätulkkausalustaan. Hänen mukaansa kaikkien etätulkkausalustojen toimintaperiaatteet ovat suhteellisen samankaltaiset. Etätulkkausalustat sisältävät toimintoja, joiden opetteleminen ja joihin totutteleminen vievät aikaa. Etätulkkausalustalla tulkki pystyy kuuntelemaan samanaikaisesti sekä alkuperäistä puheenvuoroa että tulkkaavaa kollegaansa, ja molempien syötteiden äänenvoimakkuutta voi säätää erikseen. Tulkkauskopissa tulkit pitävät kuulokkeita usein vain löyhästi sen korvan päällä, jolla kuuntelevat tulkkausvuorossa olevaa kollegaansa. Näin ollen alkuperäisen puheenvuoron kuuntelu tapahtuu yhdellä ja tulkkauksen seuraaminen toisella korvalla.

Etätulkkausalustaa käytettäessä tulkit sopivat tulkkausvuorojen kestosta ennen tulkkauksen alkua. Vuoronvaihdon lähestyessä tulkit voivat viestiä vaihdon sopivasta ajankohdasta etätulkkausalustan chat-työkalun välityksellä. Järjestelmässä aktiivinen tulkki painaa vuoronvaihto-painiketta, jonka passiivitulkki hyväksyy. Molempien tulkkien mikrofonit ovat silloin samanaikaisesti päällä, jolloin aktiivinen tulkki voi sulkea mikrofoninsa. Etätulkkausalustalla tulkkausvuoron vaihtamiseen tarvitsee aina aktiivisen tulkin hyväksynnän.

Tulkin 4 mukaan etätulkkauksessa erityisen stressaava tekijä ovat heikon internetyhteyden aiheuttamat ongelmat. Lisäksi hän kokee tulkkiparin välisen kommunikoinnin haasteelliseksi teknisistä syistä. Etätulkkausalustaa käytettäessä tulkkiparin auttaminen vaikeutuu, koska chat-työkalun välityksellä kommunikointi on hitaampaa kuin merkintöjen tekeminen paperille:

(8) On paljon vaikeempi kysyä vaikka apua vaikka jossain sanastossa ja näin siltä kaverilta kun pitää kirjottaa sinne chattiin eikä voi vaan pistää mykkänappia ja mikä tää on, mä en nyt ymmärrä yhtään.

Tekniset ongelmat tulkkien on pyrittävä ratkaisemaan samanaikaisesti tulkkauksen kanssa, mikä aiheuttaa tulkeille ylimääräistä kuormitusta. Tulkkauksen aikana voi ilmetä esimerkiksi ääniongelmia, jolloin tulkki saattaa joutua tulkkausvuoronsa aikana viestimään ongelmasta etätulkkausalustan teknikolle. Tavallisessa tulkkaustilanteessa passiivitulkin olisi mahdollista ratkaista vastaavanlaiset ongelmat välittämällä ne eteenpäin:

(9) Normaalitilanteessa ois voinu pistää mykkänapin ja sanoo et hei, käy sanoon teknikolle, että mä en kuule.

5.4 Inhimilliset ongelmat etätulkkauksessa

Inhimillisillä ongelmilla viitataan tässä alaluvussa sellaisiin osatekijöihin tulkkaustilanteessa, jotka eivät suoranaisesti aiheudu käytetystä tekniikasta, vaan tulkkaustilanteen sisältämän ihmisten välisen kommunikaation muuttumisesta ja lisääntyneestä kognitiivisesta kuormituksesta.

Tulkki 1 kokee lähitulkkaustilanteessa pystyvänsä hahmottamaan paremmin kokonaistilanteen kokoussalissa. Tilanteen ennakoiminen on helpompaa, kun tulkin on mahdollista tarkkailla puhujan kehonkielen ohella myös muiden osallistujien ilmeitä ja eleitä. Etätulkkauksessa hän kokee ongelmalliseksi sen, että non-verbaaliset viestit jäävät usein

puuttumaan. Joskus jos kuva on etäyhteyden vuoksi huono, tulkki joutuu tulkkamaan pelkän ääniyhteyden varassa. Normaalitilanteessa varsinaisessa kokoussalissa voi tosin myös sattua tilanne, jossa tulkki ei näe tarkalleen, missä puhuja istuu. Siitä huolimatta tulkin kokonaiskuva kokoustilanteesta on parempi, jos hän on fyysisesti läsnä tulkkauksitilanteessa.

Tulkin 1 mukaan poikkeusjärjestelyt tulkkien sijoittelussa ovat aiheuttaneet sen, että kollegoiden fyysisen läsnäolon antama turva on hävinnyt, eikä heiltä pysty saamaan tukea samalla tavalla kuin normaalitilanteessa. Tilallinen järjestely on vaikuttanut sekä tulkkien välisiin sosiaalisiin kontakteihin että suhteeseen kokousedustajiin. Tartuntariskin vuoksi kaikki pysyvät omissa tiloissaan ja pitävät etäisyyttä. Kokousedustajilta ja kollegoilta saatu suora palaute on jäänyt hänen mukaansa kokonaan pois. Erilleen kokousedustajista sijoitetut tulkit eivät myöskään saa epäsuoraa palautetta tulkkauksuorituksestaan esimerkiksi tulkkauksa kuuntelevien kokousedustajien reaktioiden perusteella:

(10) Normaalitilanteessa me nähdään ne suomalaiset, ne istuu tossa, ja kun sanoo jotain täysin pimeetä, eikä huomaa sitä itte, niinkun joskus käy, ja sitten näkee, et nyt ne nauraa tuolla niin voi tajuta, että okei. (Tulkki 1)

Tulkki 2 kokee, että yhteistyö muiden saman kieliyksikön tulkkien kanssa on kadonnut, kun tulkit on sijoitettu toistaan erillisiin tulkkaukskoppeihin:

(11) Kun mä tulkkään siel omassa kopissa, niin mä voin kuunnella tietenkin sitä suomen kanavaa, jos mä haluan tietää, mitä se kollega sanoo siellä, tai sit mä voin kuunnella sitä flooria, et mä tiedän, missä mennään. Ja jos ei kukaan kuuntele mua, niin ne ei tiedä, jos multa menee joku juttu ohi, tai jos mä en todellakaan tiedä, et mitä toi nyt tuolla sanoo, kun normaalisti joku oliskin kirjottanu sen mulle paperille, jonkun numeron tai jotain.

Tulkin 2 mukaan vuoronvaihto tulkkitiimin kesken on toteutettu poikkeusolosuhteissa normaalitilannetta vastaavasti. Tulkit ovat sopineet tulkkauksjärjestyksestä ennen kokouksen alkua. Vuorojen järjestykseen saattaa vaikuttaa puhuttu kieli, mutta pääsääntöisesti tulkit kuitenkin tulkkavat sovitussa tulkkauksjärjestyksessä. Näköyhteyden päässä toisistaan olevat tulkit voivat myös kommunikoida toistensa kanssa viittomalla tulkkaukskopin lasiseinän läpi.

Tulkin 3 mukaan tulkkaminen erillään kokousedustajista aiheuttaa eristäytymisen tunnetta, joka saattaa vaikuttaa työmoraaliin. Tavallisessa tulkkauksitilanteessa tulkin työmoraali pysyy automaattisesti yllä, koska tulkillä on suora näköyhteys yleisöön. Etätulkkauksitilanteessa yhteys yleisöön puuttuu. Tulkkauksen laadun ylläpitäminen vaatii etätulkkauksitilanteessa

tulkilta enemmän ponnisteluja. Jos tulkki esimerkiksi tekee etätulkkauksessa virheen tulkkauksen aikana, hän ei näe yleisönsä reaktiota. Lähitulkkauksessa tulkki keskittyy tulkkauksen laatuun automaattisesti enemmän, koska tulkin ja kuulijoiden välillä vallitsee tietynlainen vuorovaikutus. Tulkki 3 uskoo kuitenkin, että etätulkkaukseen tottuminen on mahdollista, kun siihen löytyy rutiini:

(12) Voi olla, että sitten jos siihen [etätulkkaukseen] totuis, niin sitä pystyi kehittämään ja löytämään niin kun sen saman vireen myös etätilanteessa, mut mä mulla on ollu niin vähän sitä kokemusta, että mä en ainakaan vielä oo tajunnu et mä ihan samana vois in sen kokee kun normaalitilanteen.

Tulkin 1 mukaan etätulkkauksen menetelmien käyttö on ollut väsyttävämpää kuin lähitulkkaukset. Lisääntyneen väsymyksen hän on kokenut aiheutuvan kuvaruudun tuijottamisesta johtuvasta puutumuksesta. Hän suhtautuu varautuneesti etätulkkaukseen, jossa tulkit olisi sijoitettu muualle kuin varsinaiseen kokousrakennukseen (ks. esimerkki 13). Etätulkkauksalustojen välityksellä työskentelemisen haasteiksi hän nimeää tulkkaukseen sopivan työtilan löytämisen ja tulkkien välisen viestinnän. Etäisyys vaikeuttaa hänen mukaansa tulkkien keskinäistä viestintää ja siten myös toimivaa yhteistyötä.

(13) On erittäin vaikeaa tulkata [kaupungin nimi], istuu soluasunnossa ja etsii rauhallista paikkaa ja istuu jossakin vessanpytyn päällä ja yrittää sieltä tulkata. Eikä näe sitä kollegaa, koska pitää kuitenkin viestiä, et nyt on hei sun vuoro, nyt on mun vuoro. Ei pysty kirjottamaan kalastuskokouksessa minkään Kiribatin saariryhmän kalojen nimiä tai muuta vastaavaa.

Tulkin 1 mukaan yksi vaihtoehto etätulkkauksen järjestämiselle olisivat tulkkaukskeskukset, joissa saman kieliyksikön tulkit olisi sijoitettu samoihin työskentelytiloihin:

(14) Näistä on olemassa kehitteillä sellaisia erilaisia tulkkaukskeskuksia, että tulkit istuis vaikka Frankfurtissa, et kaikki saksan tulkit olis kuitenkin siel samas paikassa.

Hän kertoo, että vastaavasta järjestelystä on ollut puhetta EU:n toimielimissä poikkeustilan aikana. Tulkkaukskeskuksilla hän viittaa rakennuksiin, joihin saman kieliyksikön tulkit kokoontuisivat tulkkaukseen esimerkiksi parlamentin täysistuntoa etäyhteyden välityksellä. Siten tulkkaukskoppien määrä EU:n toimielinten kokouksissa ei rajoittaisi tulkkauksen järjestämistä kokouksissa. Lisäksi tulkkien välinen kommunikaatio ja yhteistyö olisi helpompaa järjestää kuin etätulkkauksalustan välityksellä. Etäyhteyden toiminnasta ja turvallisuudesta olisi myös helpompi huolehtia, kun yhtälössä olisi vähemmän muuttujia.

Tulkki 4 pitää yksinoloa etätulkkauksen negatiivisena puolena. Sosiaalinen aspekti jää etätulkkausalustaa käytettäessä usein lähes kokonaan puuttumaan, sillä taukojen aikana ei välttämättä synny keskustelua ja kokouksesta poistutaan heti sen päättyessä. Jos tulkkikollega ei ole tutustunut ennen etätulkkaustoimeksiantoa, hänen kanssaan kommunikoiminen saattaa olla itse tulkkauksen aikanakin kankeampaa, kuin jos kyseessä olisi tuttu työkaveri. Uusiin kollegoihin tutustuminen etätulkkausalustoja käytettäessä saattaa tulkin 4 mukaan jäädä kokonaan puuttumaan.

Tulkin 4 mukaan tulkki ei etätulkkausalustaa käytettäessä välttämättä näe asiakastaan lainkaan, mikä aiheuttaa tulkin ja asiakkaan välisen vuorovaikutuksen katoamisen. Jos asiakas ei käytä kokouksen aikana yhtäkään puheenvuoroa, tulkki ei välttämättä edes tiedä, kenelle hän tulkkaa:

(15) Jos se [asiakas] ei ois sanonu esimerkiksi mitään, niin en mä olis nähny, et minkä näkönen tyyppi mua kuuntelee.

Tulkki 4 kokee etätulkkausalustan välityksellä tapahtuvan tulkkauksen lähitulkausta raskaammaksi. Suhteellisen lyhyen etätulkkaustoimeksiannon jälkeen väsymystila oli hänen mukaansa verrattavissa täysimittaiseen työpäivään:

(16) Mä en itse huomannut, et se olis siinä hetkessä tuntunu jotenkin raskaalta, mut sit huomas kyllä, et vaik se oli vaan neljä tuntia, niin oli ihan poikki, niinkun olis ollu pitkä päivä, et se on tavallaan niinkun raskaampaa.

5.5 Etätulkkauksen edut

Haastatteluun vastanneet tulkit pitivät EU:n toimielimissä poikkeustilanteen aikana käytettyjä etätulkkauksjärjestelyjä sikäli onnistuneina, että ne ovat mahdollistaneet kokousten pitämisen:

(17) Onhan siitä se hyvä puoli, et sitä tulkkausta on ylipäätään voinu järjestää. (Tulkki 1)

Tulkin 1 mukaan tulkkauksella on ollut käytännön kokousjärjestelyiden kannalta merkittävä rooli kommunikaation välittäjänä koronaviruksen aiheuttamassa poikkeustilanteessa. Tulkin 2 kuvailee käytetyn teknologian toimineen hämmästyttävän hyvin, ja kokousedustajien olleen tyytyväisiä etätulkkauksen toimivuuteen:

(18) Mulla oli sellanen kokous, missä mä ajattelin, että kun oli just tää ihan täydellinen yhteys, niin silloin mä ajattelin et vau, tää on tietysti paljon kivempaa, kun et jos mä olen siellä vaikka puhujan nähden hänen selkänsä takana. (Tulkki 2)

Tulkin 2 mukaan etäyhteyden välityksellä tulkkaminen on tekniikan toimiessa tuntunut lähes siltä, kuin etäyhteyden päässä oleva puhuja olisi fyysisesti läsnä kokoustilassa. Suuressa kokoussalissa tulkin sijainti saattaa joskus olla näkyvyyden kannalta epäedullinen suhteessa puhujaan, eikä etäyhteys puhujaan juuri eroa tilanteesta, jossa tulkki seuraa tulkkauksopissa olevalta ruudulta kuvaa puhujasta. Tulkin 2 mukaan suomen kieliyksikön tulkeilla ei kuitenkaan ole ollut tarpeeksi usein etätulkkauksitilanteita, jotta hän pystyisi vertailemaan niiden toimivuutta.

Etäosallistuminen voisi tulkin 3 mukaan jatkossa mahdollistaa ulkopuolisten asiantuntijoiden osallistumisen kokouksiin ilman matkustamisen vaivaa.

Tulkki 4 näkee etätulkkausten etuina toimeksiantojen edellyttämän matkustamisen vähentymisen, matkakulujen vähenemisen ja matkustuspäiviin kuluvan ajan säästymisen. Hän ei koe etätulkkauksia uhkana, vaan ajattelee sen tarjoavan tulkeille laajempia mahdollisuuksia työmarkkinoilla:

(19) Nytkin mä tein tän keikan [maan nimi] jos tää olis ollu normaali keikka, niin mä en tiedä oisko mua sitten täältä lennätetty [sama maan nimi], vaan sieltä olis yritetty löytää joku. Että siinä mielessä se [etätulkkaukset] voi tarjota mahdollisuuksia.

Tulkin 4 mukaan sopiva tulkki yritetään yleensä löytää mahdollisimman läheltä kokouksen järjestämispaikkaa, mutta etätulkkauksalustaa käytettäessä tulkki voidaan valita muiden kriteereiden perusteella. Siten etätulkkausten käyttöönotto tulee lisäämään myös kilpailua tulkkauksalalla. Voi myös olla, että pienten kielten osuus kokousten tulkkauksissa kasvaa, kun sopivan tulkin löytyminen muuttuu yksinkertaisemmaksi.

5.6 Henkilökohtaiset kokemukset poikkeustilanteessa

Kun Wuhanin maakunta eristettiin ja koronavirus levisi Pohjois-Italiaan, tulkin 3 valtasi epäuskoinen olotila. Kevät on hänen mukaansa ollut täynnä epätietoisuutta ja sisältänyt uhan, jolta suojautuminen on herättänyt kysymyksiä. Liikkumisrajoitukset ovat vaikuttaneet hänen henkiseen jaksamiseensa. Belgiassa ei kielletty ulkona liikkumista täysin, mutta koronavirustartuntojen määrän kasvaessa autolla ei enää saanut lähteä esimerkiksi ulkoilemaan lähiympäristöä kauemmas. Tartuntojen määrä on pysynyt Belgiassa suhteellisen suurena koko kriisin ajan ja esimerkiksi kasvosuojainten käyttöpakko on yksi asioista, jotka ovat näkyneet koronaviruksen rytmittämässä arjessa.

Tulkin 2 mukaan hänen hyvinvointiinsa on vaikuttanut koronkriisin aikana negatiivisesti ajatus siitä, ettei poikkeustilanteelle ole näkyvissä loppua. Tilanne on aiheuttanut hänelle eristäytyneisyyden tunnetta, johon myös liikkumisrajoitukset ovat vaikuttaneet. Kesän tullessa tilanne on tulkin 2 mukaan alkanut kuitenkin normalisoitua asteittain.

Poikkeustilanteen alkaessa tulkista 1 tuntui omituiselta, kun kokoussalit tyhjenivät ja työt loppuivat. Tilanteen kestosta ei ollut olemassa minkäänlaista arviota. Freelance-tulkkien sopimusten peruuttaminen toukokuun lopulta ja kesä–heinäkuulta aiheutti tulkille 1 tiettyä epävarmuutta, kun suunnitellut työt katosivat. Epävarmuutta aiheuttaa myös tuleva syksy, jonka työtilannetta ei pysty vielä ennustamaan. Tulkki 1 kertoo tottuneensa taloudelliseen epävarmuuteen, jota freelance-tulkeilla on ollut myös aiempina vuosina (ks. esimerkki 20). Koronakriisi on kuitenkin aiheuttanut poikkeuksellisen tilanteen, sillä sen takia freelance-tulkkien työt uhkaavat loppua kokonaan.

(20) Eli freelancerina juuri se, et kun niitä sopimuksia ei tuu, niin sithän ei oo myöskään mitään muita tuloja kovinkaan kummallisia.

Tulkki 1 ei ole kokenut epävarmuuden tunteiden vaikuttaneen tulkkauksuoritukseensa, mutta poikkeustilanteen aiheuttamista tunteista on keskusteltu tulkkikollegoiden kesken (ks. esimerkki 21). Hänen aloittaessaan työt freelance-tulkkina EU:ssa 2000-luvun alussa freelance-tulkkien työtilannetta muutti vuoden 2004 itälaajentuminen. Laajentumisen seurauksena puhujamäärältään pienempien kielten tulkkaukseen jouduttiin keskeyttämään johtuen kokoustilojen rajoitteista. Silloin ammatillinen epävarmuus saattoi näkyä hänen tulkkauksuorituksessaan. Freelance-tulkeille normaalitilanteessa taloudellista epävarmuutta aiheuttavat esimerkiksi parlamentin vaalitaumat, ajankohtaiset kokousjärjestelyt ja uusien lakiehdotuksien määrä.

(21) Mut heti tietysti kun mikrofoni menee kiinni, niin sitten kommentoidaan toinen toiselleen siellä [tulkkauksokopeissa], että saakohan totakaan tyyppiä ikinä enää tulkata, vai loppuuko tääkin tähän, ja siis kaikkee tällasta näin. Et semmonen aika yleinen pelko on kyllä olemassa.

Tulkin 3 mukaan toimeton aika ei ole poikkeustilanteen vuoksi tuntunut samalta kuin esimerkiksi EU:n kesäkaudet, jolloin töitä saattaa freelance-tulkeilla olla tavallisinakin vuosina vähemmän:

(22) Kaikki vaan muuttu. Työt loppu, ja tuntu et kaikki se, mikä ennen oli normaalia, niin sanotusti itsestään selvää, ei ollutkaan itsestään selvää ja mun tapauksessa

ammattillisesti ei välttämättä enää edes koskaan mahdollista. Että voi olla, että mä en enää koskaan palaan sellaseen mun normaaliin arkirytmiin ja työrytmiin ja tällaseen.

Töiden loppumisen myötä tulkista 3 tuntui, että osa hänen elämästään jäi kokonaan sivuun. Hän vertaa tilannetta läheisen ihmisen sairastumiseen tai kuolemaan, joka voi aiheuttaa vastaavanlaisen perustavanlaatuisen muutoksen elämäntilanteessa. Töiden puuttuessa hän yrittää löytää elämäänsä sisältöä muista asioista, mutta se ei ole helppoa:

(23) Mä en pysty yhtään sanoon, miltä musta tuntuu, et se on tosiaan niinkun aika ennen koronaa ja aika koronan jälkeen. Et tuntuu ihan oudolta tää ajatus, et siitä ei oo kun muutama kuukausi, kun ihan normaalisti paineltiin tuolla ja käytiin töissä ja oltiin niin sitä ja oltiin niin tätä.

Tulkki 4 pysyi koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilan alkaessa suhteellisen rauhallisena. Hän kuvailee olevansa luonteeltaan sellainen, että ei stressaa helposti asioista. Hän ei vaipunut koronakriisin aikana epätoivoon, vaikka taloudellisen tilanteen osalta maaliskuu jäi varsin heikoksi, eikä käännöstöistä makseta yhtä hyvin kuin tulkkauksesta. Toisaalta rahaa on kulunut vähemmän, koska matkoja ei ole ollut ja vapaa-ajallakin liikkumista on rajoitettu. Tietynlaista epävarmuuden tunnetta hän on kuitenkin kokenut:

(24) Jossain vaiheessa tietinkin täällä [maan nimi], kun täällä vaikutti niin synkältä tää tilanne, niin tuli vähän sellanen olo, että kauankohan... koska tää loppuu, loppuuko tämä koskaan ja... ja että miten tää vaikuttaa niinkun ylipäätään maailmanmenoon ja näin.

Tulkille 2 koronaviruksen aiheuttama poikkeustilanne näyttäytyy ammatillisesta näkökulmasta mielenkiintoisena (ks. esimerkki 25). Se on hänen mukaansa asettanut yhteiskunnan tilanteeseen, jossa eri aloilla on tunnistettu, millaisissa yhteyksissä etätyöskentely on toimivaa. Tulkkauksessa saatettaisiin hänen mukaansa alkaa käyttää esimerkiksi tulkkaukeskuksia ja äärimmäisissä tilanteissa konferenssitulkkien voisi olla mahdollista työskennellä myös kotoa käsin. Jos konferenssitulkkauksen alalta ei löydy tilanteen edellyttämää joustavuutta, saatettaisiin tulkkauksen käyttämisestä kokouksissa jopa luopua kokonaan, jos tulkkauksen järjestäminen osoittautuu tulevaisuudessa liian vaikeaksi.

(25) Tää tilannehan on nyt mun mielestä johtanut siihen, et koko konferenssitulkkauksen on niinkun tavallaan vedenjakajalla. Ja se, mihin suuntaan se menee nyt tästä, niin se riippuu, et mitä päätöksiä tuolla EU-instituutioissa tehdään ja miten työntekijät saadaan mukaan siihen muutokseen.

Haasteena alan mukautumiselle tulkki 2 pitää ammatinharjoittajien vastahakoista suhtautumista muutokseen. Kielteisten asenteiden syinä hän pitää etätulkkauksen aiheuttamaa kuormitusta ja työolosuhteiden raskautta. Tulkkien työehtoja etätulkkauksilanteessa määrittelevien sopimusten soveltamisessa on puutteita. Poikkeustilanteen aikana laadun kriteerit eivät etäyhteyksien osalta ole aina täyttyneet. Äänen ja kuvan laatu eivät välttämättä ole olleet riittävät, ja heikko yhteys on ajanut edustajat katkaisemaan videokuvan, jolloin tulkit ovat joutuneet toimimaan pelkän äänen varassa.

Tulkki 2 uskoo, että kaikkiin muutoksiin suhtaudutaan tietyllä varauksella. Tulkit saattavat kokea, että pian ollaan siirtymässä tilanteeseen, jossa kaikki tulkkaus tapahtuu kotoa käsin puhelimen välityksellä. Hän ei kuitenkaan usko, että vastaavaan tilanteeseen ajauduttaisiin EU:n toimielimissä, sillä EU-tulkkauksen laatu on huippuluokkaa, eikä siitä olla valmiita tinkimään. Tulkkaus on koronakriisin aikana jouduttu toteuttamaan tilanteen edellytyksin, eivätkä poikkeusolosuhteet ja uudet tulkkausjärjestelyt ole mahdollistaneet tulkeille parasta mahdollista tulkkauksuoritusta. Tulkki 2 on kokenut tulkkauksen laadun laskemisen kuormittavana.

Tulkin 3 mukaan ajatus etätulkkauksen käyttöönotosta on aiheuttanut eniten vastustusta ammattijärjestöissä ja itse tulkeissa. Sen sijaan hän uskoo kokousten järjestäjien ottavan mielellään käyttöön etätulkkauksen menetelmiä.

Kolme haastatelluista tulkeista kokee koronaviruksella olevan pysyviä vaikutuksia uralleen tulkkeina. Yksi heistä kertoo järjestäneensä asiat niin, että hänen on mahdollista muuttaa asumaan muualle ja hakeutua muihin töihin, mikäli EU-tulkkaus ei palaudu entistä vastaavaksi. Jos freelance-tulkkeja palkataan jatkossakin EU:n toimielimiin, hän aikoo jatkaa töitään freelance-tulkkina.

Yksi tulkeista ei näe koronaviruksen juurikaan vaikuttavan hänen uraansa tulkkina, sillä eläkkeelle jääminen alkaa olla hänelle ajankohtaista:

(26) No mun uralle tulkkina, se on itse asiassa hyvä kysymys! En oo ajatellu olla tulkkina enää kovin pitkään. (Anonyymi)

5.7 Tulkkien ajatuksia EU-tulkkauksen suunnasta koronakriisin jälkeen

Tulkki 1 uskoo, että tulevaisuudessa tulkkausta tullaan järjestämään EU:n toimielimissä entistä vähemmän. Tulkkauksen kysyntä on laskenut jatkuvasti, sillä englannin puhujien määrä on ollut kokouksissa kasvussa. Hän vertaa vuoden 2002 tilannetta alkukevääseen 2020

– esimerkiksi neuvoston työryhmien tulkkauksessa suomen kieli on nykypäivänä mukana enää vain murto-osassa, vaikka 2000-luvun alussa suomea puhuttiin ja tulkattiin vielä lähes kaikissa kokouksissa. Komissiossa ja parlamentissa kehitys on kulkenut samaan suuntaan. Kokousten määrä on kasvanut, mutta tulkkauksen määrä on samanaikaisesti laskenut. Suomen puheenjohtajakauden aikana vuonna 2019 suomen kieli lisättiin moniin kokouksiin, mutta poistettiin niistä puheenjohtajuuden siirtyessä Kroatialle.

Tulkki 1 uskoo tulkkauksen poikkeusolosuhteiden johtavan monikielisyyden periaatteen katoamiseen vähitellen EU:n kokoussaleista. Hänen mukaansa tulkkausta ei ole järjestetty kaikille virallisille kielille kaikissa kokouksissa enää vuosiin, vaan pääosin käytössä ovat olleet puhujamäärältään suuret kielet. Koronakriisi on hänen mukaansa edesauttanut tulkkauksen vähentämistä entisestään EU:n toimielimissä.

Tulkki 1 suhtautuu kriittisesti englannin kielen käyttämiseen kokouksissa. Hänen mukaansa EU-kieli muuttuu ymmärtämättömäksi kansalaisille, koska englantia vieraana kielenä puhuvat kokousedustajat ilmaisevat asiat englannin kielelle luonnottomalla tavalla. Uusia käsitteitä ei välttämättä käännetä englannista muille virallisille kielille, mikä aiheuttaa haasteen tulkkaukselle. Tulkeille englantia tai muuta puhujamäärältään suurta kieltä vieraana kielenään puhuvien kokousedustajien tulkkaaminen on haastavampaa kuin äidinkielisten puhujien tulkkaaminen. Tällöin tulkit joutuvat tulkkaamisen aikana arvaamaan paljon.

Myös tulkki 4 näkee poikkeustilanteen aikana kokouksissa käytetyn englannin kielen uhkana EU-tulkkaukselle:

(27) Et miten se sit vaikuttaa, että onko osallistujat sitten ajatellu, et tässähän pärjääkin tällä englannilla, että ei me tarvitakaan tulkkausta vai et miten siinä sit tulee käymään.

Tulkki 4 uskoo, että vaikka EU:n toiminnot palaisivat tulevan syksyn ja alkuvuoden 2021 aikana lähes ennalleen, jotkin muutokset voivat jäädä pysyviksi pidemmäksikin aikaa. Tulkkien sijoittelun rajoitukset ja tulkkaustoimeksiantojen rajallinen määrä tulevat hidastamaan tilanteen palautumista entiselle tasolle. Hän toivoo, että etätulkkauksen menetelmät yleistyisivät. Tällöin voitaisiin välttää kokousten peruminen, mikäli vastaavanlainen yhteiskunnan sulkeminen tulisi uudelleen ajankohtaiseksi. Hän ei osaa arvioida, milloin tulkkien sijoittelu tulkkauskopeissa voisi palata ennalleen, mutta yksi mahdollinen ajankohta saattaisi olla kehitteillä olevan rokotteen valmistuminen. On kuitenkin mahdollista, että uusi koppijärjestely tulee olemaan käytössä toistaiseksi, tai se saattaa jäädä

käyttöön jopa pysyvästi. Silloin konferenssitulkkien työ muuttuisi täysin ryhmätyöskentelyn osalta.

Tulkki 2 ei osaa arvioida, milloin saman kieliyksikön tulkit voidaan taas sijoittaa samaan tulkkausoppiin. Hän ei usko, että tilanne palaa pian normaaliksi, sillä yksinkertainen roiskesuoja ei todennäköisesti ole riittävä este koronaviruksen tarttumiselle tulkkausopissa.

Tulkki 2 epäilee, että etäosallistumisen mahdollisuus tulee jäämään EU:n toimielinten kokouksiin jossakin muodossa ja että sen laatua tultaneen siksi kehittämään entisestään. Erityisesti vierailijoille järjestettävissä tilaisuuksissa etäyhteys tullaan todennäköisesti ottamaan käyttöön. Hän toivoo, että jos koronaviruksen toinen aalto ei osu syksyyn 2020, tavalliset työryhmien ja valiokuntien kokoukset ja täysitunnot voitaisiin järjestää normaalisti. Parlamentin osalta hän ei usko siihen, että tulkkaus vähenisi, koska monikielisyyden periaate on juurtunut niin vahvasti osaksi parlamentin työskentelyä. Toisaalta erityistilanteen tulkkausongelmat ovat aiheuttaneet hänessä myös huolta tulkkauksen tulevaisuudesta:

(28) Mutta kyllä sellasta pientä huolta on ilmassa, että huomataanko, että pärjätään ilman tulkkausta, tai luullaanko, että pärjätään ilman tulkkausta.

Tulkki 3 uskoo esimerkiksi komission virkamiesten jatkavan osittain etätyöskentelyä. Hänen mukaansa toimiviksi todetuista muutoksista tuskin tullaan luopumaan tulevaisuudessa. Brysselissä pidettävien kokousten määrä tulee siksi todennäköisesti vähenemään, ja samalla tulkkauksen tarve EU:n toimielimissä laskee. Hän uskoo, että suuri osa tulkkauksesta pystytään tulevaisuudessa järjestämään virkatulkkien voimin, eikä freelance-tulkeille tule siksi jatkossa riittämään yhtä paljon toimeksiantoja kuin tähän asti. Hän ei luota siihen, että työtilanne palaisi ennalleen sellaiseksi, kuin se oli ennen maaliskuuta 2020:

(29) Toivon että pääsen vielä koppiin ja töihin, että se ei tarkoita sitä, että... mun niinkun kokonaan... että työt oli tässä niinkun sitten.

Tulkki 3 viittaa myös tulkkaustaidon ylläpitoon ja rutiiniin. Jos töitä olisi jatkossa rajoitetusti, harjoitusta olisi myös vähemmän ja tulkkaus saattaisi tuntua raskaammalta aina töihin palatessa.

Kaikki haastatellut tulkit ottivat kantaa freelance-tulkkauksen tulevaisuuteen EU:n toimielimissä ja freelance-tulkkien asemaan koronakriisin aikana. Tulkki 1 uskoo freelance-tulkkauksen loppuvan kokonaan EU:n toimielimissä, sillä EU:n uuden rahoituskehysten puitteissa tullaan todennäköisesti leikkaamaan tulkkauksen määrärahoista. Hänen mukaansa suomen kieliyksikköön ei ole palkattu uusiin freelance-tulkkereita, sillä tarvetta ei ole

ollut. Suuri osa tulkkauksesta on mahdollista toteuttaa normaalitilanteessakin virkatulkkien voimin:

(30) Virkamiehistöllä pärjätään pitkälle, jos on 15 plus 15 [virkatulkkia parlamentissa ja komissiossa], ja tarvitaan kolme koppiin, tai varsinkin jos on kaks tulkki kopissa, niin niillähän tekee siis vaikka kuinka monta kokousta päivässä. Et sit ei tarvita freelancereita niin hirveen paljoo.

Tulkki 4 kertoo ajatelleensa aluksi tilanteen palautuvan syksyllä jälleen normaaliksi, mutta poikkeustilanteen jatkuessa häneen on alkanut hiipiä epävarmuus. On mahdollista, että EU:n tulkkauspalvelut eivät tule jatkossa tarjoamaan töitä ainakaan niille freelance-tulkeille, jotka eivät asu Brysselissä. Hänen mukaansa freelance-tulkeille tarjottu taloudellinen apupaketti saattaa aiheuttaa sen, että kaikki vuoden 2020 tulevat tulkkaustoimeksiannot suunnataan automaattisesti vain niille freelance-tulkeille, jotka ottavat kyseisen paketin vastaan. Hänen kohdallaan ei täyty 40 päivän vuosityöraja, joka on ehtona taloudellisen tuen saamiselle.

Sopimusten peruuttamisen vuoksi kaikki freelance-tulkit tulevat olemaan kesäkuukausina vailla EU:n toimielinten töitä. Maalis–toukokuussa rahalliset korvaukset perutuista kokouksista jakaantuivat epätasaisesti freelance-tulkkiin kesken, sillä osa tulkeista jäi kokonaan ilman korvauksia:

(31) Tietyt tulkit sai niin sanotusti täyden palkan niillä sopimuksilla, mitä heillä oli maalis–toukokuulle, mutta niille, joilla ei ollu sopimuksia niille kuukausille, ei saanut mitään. (Tulkki 3)

Tulkki 2 uskoo, että freelance-tulkkiin tilanne koronakriisin aikana saattaa ajaa ammatinharjoittajia pois EU-tulkkauksesta. Freelance-tulkkiin kysyntä on hänen mukaansa vaihdellut EU:n toimielimissä, eikä koronakriisin seurauksia voida vielä ennustaa. On mahdollista, että freelance-tulkkiin rekrytoinnissa tapahtuu pysyvä madallus. Hänen mukaansa ei ole varmaa, onko nykyinen EU:n freelance-tulkin malli eli ACI (*auxiliary conference interpreter*) vielä esimerkiksi viiden vuoden päästä olemassa samassa muodossa kuin toistaiseksi. Voi myös olla, että EU:ssa siirryttäisiin malliin, jossa uusia virkatulkkia ei enää palkattaisi, vaan siirryttäisiin käyttämään pelkkien freelance-tulkkiin palveluita.

Tulkki 4 uskoo, että etätulkkaus ei tule täysin sivuuttamaan lähikokouksia, sillä koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen aikana erityisesti eristäytyminen on ollut ihmisille kuormittavaa:

(32) Mä en usko, et ihmiset on ajateltu, et tää on mahtavaa, kun voi olla täällä Zoomissa joka päivä, ja kyllä varmasti on mahdollisuuksien mukaan niitä fyysisiä kokouksia tullaan järjestämään.

Haastatteluaineiston analyysin yhteenveto ja tutkimuksen loppupäätelmät käydään läpi seuraavassa luvussa.

6 Yhteenveto ja loppupäätelmät

Koronaviruksen aiheuttama poikkeustila on vaikuttanut tutkimusta varten haastateltujen tulkkien elämään eri tavoin. Virka- ja freelance-tulkkien välillä on jo lähtökohtaisesti eroja, sillä he ovat erilaisissa työsuhteissa EU:n toimielimiin. Freelance-tulkkien työmäärä vaihtelee tavallisinakin aikoina. Freelance-tulkkien työtilanne on kevään 2020 aikana vaihdellut riippuen tulkkien henkilökohtaisista sopimusjärjestelyistä. Ne freelance-tulkit, joilla oli pitkän aikavälin sopimuksia keväälle, olivat taloudellisesti paremmassa tilanteessa kuin ne, joille olisi tavallisissa olosuhteissa tarjottu sopimuksia lyhyellä tähtäimellä. Sopimusten peruuttaminen kesältä koski kuitenkin kaikkia freelance-tulkkeja.

Jo tämän tutkimuksen otanta havainnollistaa, miten eri tavalla tulkkien työt EU:n toimielimissä ovat jakaantuneet koronakriisin aikana. Haastatellun virkatulkin työt ovat jatkuneet normaalisti, mutta niiden määrä on vähentynyt kokousten peruuntuessa ja tulkkaustarpeen muuttuessa. Toistaiseksi virkatulkit ovat olleet työllistettyinä, mutta heidän työnsä on muuttunut jatkuvasti tilanteen aikana, ja jatko on epävarmaa. Haastatelluista freelance-tulkeista tulkki 1 on tehnyt keväällä jonkin verran tulkkaustoimeksiantoja parlamentissa, mutta osa kokouksista ja kaikki tulevat sopimukset kesälle on toistaiseksi peruutettu. Tulkit 3 ja 4 eivät ole olleet koronakriisin aikana lainkaan töissä EU:n toimielimissä. Syksyn sopimukset olivat haastatteluiden aikaan vielä voimassa, mutta niiden toteutumista ei voitu ennustaa.

Koronakriisin aikana EU-tulkkauskesä tapahtuneet muutokset ovat jaettavissa karkeasti tilateknisiin järjestelyihin ja etätulkkauksen menetelmiin. Tilatekniset järjestelyt sisältävät toimia, joilla on pyritty vähentämään ihmiskontakteja ja ehkäisemään koronaviruksen leviämistä. Tulkit on sijoitettu tulkkauskoppeihin yksittäin, minkä takia esimerkiksi täysistuntojen tulkkaamiseen vaaditaan useampi kokoussali ja osa kokouksista järjestetään rajatulla määrällä tulkattavia kieliä. Tämä johtuu tulkkausoppien rajallisesta määrästä. Painopiste on ollut suurten kielten tulkkauksessa.

Haastateltujen tulkkien kuvauksen perusteella parlamentin tulkkausjärjestelyt ovat näyttäneet koronakriisin aikana siten, että kokouksen primääriset osallistujat on sijoitettu joko kokoussaliin tai he osallistuvat kokoukseen etäyhteyden välityksellä. Tulkit on sijoitettu joko saman kokoussalin tai samassa rakennuksessa olevien tyhjen kokoussalien tulkkauskoppeihin. Parlamentin kokousten tulkkaamisessa on käytetty *Interactio*-etätulkkausalustaa. Kieliyksikön sisäinen yhteistyö tapahtuu etätulkkaustilanteen edellytyksin.

Etätulkkauslustoja ei ole käytetty siten, että tulkit olisi sijoitettu jonnekin muualle kuin kokousrakennuksen saleihin.

Tulkkien 1 ja 2 kuvaukset parlamentin täysistunnon tilajärjestelyistä poikkesivat toisistaan siltä osin, miten kokouksen primääriset osallistujat on sijoitettu kokoustiloihin. Tulkin 1 mukaan täysistuntojen aikana kaikki fyysisesti läsnä olevat kokousedustajat on sijoitettu samaan kokoussaliin; Tulkin 2 mukaan heidät on jaettu kahteen kokoussaliin. On mahdollista, että kokousjärjestelyt ovat poikenneet toisistaan tulkkien tulkkaustoimeksiantojen aikana.

Tulkkien vastauksista ilmeni, että nykyisen kaltaisia etätulkkauksen järjestelyjä ei ole käytetty aikaisemmin samassa mittakaavassa EU:n toimielimissä. Koronakriisin aikaan käyttöön otetut etätulkkauksen keinot voidaan jakaa karkeasti tulkatun videoneuvottelun järjestelyihin, jolloin kokouksen primääriset osallistujat osallistuvat kokoukseen etäyhteyden välityksellä, ja etätulkkaukseen, jossa tulkit on sijoitettu erilleen kokouksen muista osallistujista. Tulkattua videokonferenssia vastaa asettelu, jossa erilleen kokousedustajista sijoitettu tulkki tulkkaa etäyhteyden päässä olevan osallistujan puheenvuoroa. Mikäli noudatetaan vastaavaa jakoa, on etätulkkauksen määrittely jo poikkeusjärjestelyin toteutetussa parlamentin täysistunnossa mutkikasta.

Haastavaa EU:n toimielimissä käytettyjen etätulkkauksen keinojen määrittelyä tekee myös suomenkielisen termistön puuttuminen. Myös osa tulkeista viittasi vastauksissaan etätulkkauksen käsitteen ongelmallisuuteen suomen kielessä, sillä etätulkkaus voi viitata erilaisiin järjestelyihin. Koronakriisin aikana käyttöön otetut tulkkauksen poikkeusjärjestelyt ovat vaatineet käsitteen uudelleenmäärittelyä EU:n toimielimissä.

Tulkkien asenteet etätulkkauksen käytöstä jakautuivat. Tulkit 1 ja 3 näkivät etätulkkauksen hankaloittavan konferenssitulkkien työtä ja uusien toimintojen opetteluun vievän aikaa ja resursseja. He suhtautuivat skeptisesti etätulkkauslustojen käyttöönottoon, sillä he näkivät niiden käytössä ja toiminnoissa monia ongelmakohtia. Tulkit 2 ja 4 suhtautuivat etätulkkaukseen positiivisemmin ja uskoivat sen tuovan mukanaan uusia mahdollisuuksia. Heidän mukaansa etätulkkaus voitaisiin ottaa työkaluksi konferenssitulkkaukseen ilman, että kaikki tulkkaukset muuttuisi etätulkkaukseksi.

Tässä tutkimuksessa etätulkkauksen haasteita käsiteltiin teknisestä ja inhimillisestä näkökulmasta. Haastateltujen tulkkien mukaan tekniset ongelmat, kuten internetyhteyden ja ääni- ja kuvayhteyden ongelmat aiheuttavat tulkeille ylimääräistä kuormitusta ja vaikeuttavat

tulkkauksuorituksen onnistumista. Teknisten ongelmien ohella tulkit nostivat esiin inhimillisiä aspekteja, jotka hankaloittavat etätulkkauksutilannetta. Tulkit kokivat haasteelliseksi kokonaistilanteen hahmottamisen, non-verbaalisen kommunikaation ja vuorovaikutuksen puuttumisen tulkin ja hänen yleisönsä sekä tulkkikollegoiden väliltä. Tästä aiheutuen tulkki ei etätulkkauksutilanteessa myöskään saa suoraa tai epäsuoraa palautetta yleisöltään ja kollegoiltaan. Kognitiivista kuormitusta lisäävät etätulkkauksutilanteessa eristäytymisen tunne, yksinolo ja lisääntynyt väsymys.

Etätulkkauksen etuna oli kaikkien haastateltujen mielestä tulkkauksen toteutuminen poikkeusoloissa. Ilman etätulkkauksen menetelmiä tulkkauksista ei olisi voitu järjestää. Tulkit näkivät etätulkkauksessa kuitenkin suhteellisen vähän hyviä puolia verrattuna sen asettamiin haasteisiin. Myönteisimmin etätulkkauksen käyttöön suhtautuivat ne tulkit, jotka olivat käyttäneet etätulkkauksen menetelmiä koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen aikana.

Haastatteluun osallistuneet tulkit kertoivat erilaisten tekijöiden vaikuttaneen heidän henkilökohtaiseen hyvinvointiinsa koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen aikana. Viruksen leviämisen ehkäisemiseksi asetetut liikkumisrajoitukset, yhteiskunnallinen epävarmuus ja poikkeusjärjestelyiden määrittelemätön kesto tuntuivat heistä raskaalta. Huoli työtilanteesta ja henkilökohtaisesta hyvinvoinnista yhdisti kaikkia haastateltuja. Taloudellinen epävarmuus oli yksi tulkkiensa vastauksia yhdistävistä tekijöistä. Ne haastatelluista tulkeista, jotka olivat työskennelleet koronakriisin aikana, eivät kuitenkaan kokeneet poikkeustilanteen aiheuttamien tuntemusten vaikuttaneen tulkkauksuoritukseensa.

EU-tulkkauksen suuntaa haastatellut tulkit pohtivat erilaisista näkökulmista. Päällimmäisenä kaikkien mielissä olivat kysymykset siitä, kuinka suurelta osin tulkkauksista tullaan tulevaisuudessa järjestämään, ja ketkä tulevat vastaamaan tulkkauksesta. Osa tulkeista suhtautui monikielisuuden säilymiseen EU:n toimielimissä epäilevästi, mutta toiset näkevät tulkkauksen käytön palaavan lähes samalle tasolle kuin aikaisemmin. Uhkana tulkkaukselle tulkit pitivät englannin kieltä, jolla kommunikaatio on tapahtunut valtaosassa kokouksista, joihin tulkkauksista ei poikkeustilanteessa ole järjestetty.

Tulkit pohtivat erilaisia malleja tulkkauksen järjestämiselle EU:n toimielimissä. Tulkkiensa pohdinnat eivät perustu toimielinten tekemiin linjauksiin ja ovat vain arvailuja. Tulkit pitivät mahdollisena, että tulkkaus järjestettäisiin tulevaisuudessa pelkkien virkatulkkiensa voimin, ja EU:n freelance-tulkki *ACI* katoaisi olemasta kokonaan. Yksi mahdollisuus olisi myös malli, jossa virkatulkeista luovuttaisiin, ja kaikki tulkkaustoimeksiannot toteutettaisiin freelance-

tulkeilla. Kaikki haastatellut tulkit uskovat, että jotkin kokous- ja tulkkausjärjestelyissä käyttöönotetuista muutoksista tulevat jäämään käyttöön pysyvästi tai vähintäänkin jatkumaan toistaiseksi. Tulkit uskovat etäosallistumisen kokouksiin jäävän osaksi kokouksia, mikä tarkoittaisi etätulkkauksen menetelmien käyttämissä myös jatkossa. Tulkkien sijoittelu ei todennäköisesti tule muuttumaan vielä lähitulevaisuudessa. Konferenssitulkkiensa työ saattaisi myös muuttua täysin, jos järjestely jäisi käyttöön pysyvästi.

Kokoavasti voidaan todeta, että konferenssitulkkaus on otettava käyttöön uusia keinoja, jotta tulkkauksen jatkuminen pystytään takaamaan etenkin lähitulevaisuudessa. Haastatteluissa kävi ilmi, että muutoksen suurimpia vastustajia ovat todennäköisesti tulkkiensa ammattijärjestöt ja ammatinharjoittajat. Asiakkaan näkökulmasta etätulkkaus ei konferenssitulkkaustilanteessa juurikaan poikkea tavanomaisista tulkkausjärjestelyistä. Tulkit sen sijaan näkevät etätulkkauksessa uhkana hankalammat työolosuhteet, lisääntyneen kuormituksen ja niistä aiheutuvan tulkkauksen laadun laskemisen. Myös työtilanteen epävarmuus ja tulkkaustoiminnan jatkuminen tulevaisuudessa aiheuttavat huolta.

Mikäli konferenssitulkkaus muuttuu muotoaan tulevaisuudessa, on tulkkiensa opeteltava käyttämään uusia työkaluja. Uusien käytäntöjen ja teknologioiden opettelu olisi otettava osaksi tulkkiensa koulutusta. Etätulkkausalusta myös tuo uuden ulottuvuuden konferenssitulkkaukseen: simultaanisesti tulkkaavan tulkin on kuuntelemisen ja puhumisen ohella pystyttävä kommunikoimaan tulkkiparinsa kanssa kirjoittamalla, elleivät nykyiset etätulkkausalustat kehity entisestään vastaamaan konferenssitulkkauslaitteiston toimintoja.

Tässä tutkielmassa on kuvailtu pääasiassiallisesti Euroopan parlamentin tulkkausjärjestelyjä. Tutkielman kirjoittamisajankohtana komission ja neuvoston tulkkausjärjestelyistä ei ollut saatavissa julkista tietoa. Järjestelyistä kokouksista on uutisoitu videoneuvotteluina tai -konferensseina, mutta uutisten yhteydessä ei ole mainittu niissä käytetyistä tulkkausjärjestelyistä. Haastateltavat eivät myöskään osanneet (tai mahdollisesti salassapitosyistä voineet) kertoa tarkemmin komission tulkkausosaston ajankohtaisesta tilanteesta. Tulkki 2 mainitsi kuitenkin haastattelussaan komission koronakriisin aikaisten tulkkausjärjestelyiden poikkeavan parlamentin vastaavista.

Yleisesti koronavirustilanne on ollut osoitus konferenssitulkkiensa yhteiskunnallisesta näkymättömyydestä. Koronakriisin aikana näkyvillä ovat sekä EU-tasolla että Suomessa olleet ensisijaisesti viittomakielen tulkit, joiden tulkkaussuoritukselle näkyvyys on perusedellytys kommunikaation toteutumiseksi.

Tämän tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa on otettava huomioon, että haastatteluihin osallistui vain hyvin pieni osa EU:n tulkkaukspalveluille työskentelevistä tulkeista. Vain kaksi neljästä tutkimusta varten haastatellusta tulkista oli tulkannut Euroopan unionin parlamentin kokouksissa koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen aikana. Kahden muun haastatellun tulkin kertoma perustui toisen käden tietoon. Lisäksi on huomioitava, että kaikki haastatellut tulkkavat EU:ssa puhujamäärältään suhteellisen pientä kieltä, jonka tulkkaminen on koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen aikana jäänyt puhujamäärältään suurempien kielten vähäisemmäksi. Tutkimuksen tulokset saattaisivat näyttäytyä erilaisina, mikäli haastatelluiksi olisi valikoitunut pelkkiä virkatulkkaja tai jonkin puhujamäärältään suuremman kielen tulkkaja.

Jatkotutkimuksen kannalta mielenkiintoisina näyttäytyvät koronaviruksen aiheuttamasta poikkeustilanteesta johtuvat muutokset EU:n tulkkauksjärjestelyissä ja EU-tulkkien työtilanteessa. Koronavirustilanteen kehitystä ei ole mahdollista ennustaa, ja sama pätee sen seurauksiin konferenssitulkkauksen alalla. Vastaavanlaisen tutkimuksen toistaminen muutaman vuoden kuluttua saattaisi tarjota vastauksia niihin kysymyksiin, joita tässä työssä on käsitelty liittyen EU-tulkkauksen tulevaisuuteen.

Lähteet

Painetut lähteet

Sjelvgren, Tiina 2020. Tulkkausta koronan aikaan. Kääntäjä 5/2020.

Elektroninen aineisto

Albl-Mikasa, Michaela 2010. Global English and English as a Lingua Franca (ELF):

Implications for the Interpreting Profession. Julkaisussa: *Trans-kom-Zeitschrift für Translationswissenschaft und Fachkommunikation* 3.126–148.

Angelelli, Claudia 2004. *Revisiting the Interpreter's role: A Study of Conference, Court, and Medical Interpreters in Canada, Mexico, and the United States*. John Benjamins.

Baigorri-Jalón, Jesús 2014. *From Paris to Nuremberg. The birth of conference interpreting*. John Benjamins Publishing Company.

Duflou, Veerle 2016. *Be(com)ing a Conference Interpreter*. John Benjamins Publishing Company.

Gentile, Paola 2014. The Status of Conference Interpreters: A Global Survey into the Profession. Julkaisussa *Rivista Internazionale di Tecnica della Traduzione* 15. 63–82.

Isolahti, Nina 2015. Asioimistulkkaus ennen ja nyt. Teoksessa Aaltonen, Sirkku & Abdallah, Kristiina & Siponkoski, Nestori, *Käännetyt maailmat*. Gaudeamus. 169–178.

Koller, Myriam & Pöchhacker, Franz 2018. “The Work and Skills...”: A Profile of First Generation Video Remote Interpreters. Teoksessa Napier, Jemina & Skinner, Robert & Braun, Sabine, *Here or There: Research on Interpreting Via Video Link*. Gallaudet University Press. 89–110.

Napier, Jemina & Skinner, Robert & Braun, Sabine 2018. Introduction. Teoksessa Napier, Jemina & Skinner, Robert & Braun, Sabine, *Here or There: Research on Interpreting Via Video Link*. Gallaudet University Press. 3–10.

Risku, Hanna & Rogl, Regina & Milošević, Jelena 2019: Introduction. Teoksessa Risku, Hanna & Rogl, Regina & Milošević, Jelena, *Translation Practice in the Field*:

Current Research On Socio-cognitive Processes. John Benjamins Publishing Company.

Skinner, Robert & Napier, Jemina & Braun, Sabine 2018. Mapping of the Field. Teoksessa Napier, Jemina & Skinner, Robert & Braun, Sabine, *Here or There: Research on Interpreting Via Video Link*. Gallaudet University Press. 11–35.

Pöchhacker, Franz 2004. *Introducing Interpreting Studies*. Routledge.

Pöchhacker, Franz & Zwischenberger, Cornelia 2015. Quality and Role in Conference Interpreting. Views from the East and South Europe. Teoksessa Zwischenberger, Cornelia & Behr, Martina *Interpreting Quality: A Look Around and Ahead*. Berlin: Frank & Timme. 269–296.

Satuli, Heli 2019. *EU-perusteos*. Suomi. Ulkoasiainministeriö. Eurooppatiedotus.

Sunnari, Marianna 2015. Katsaus tulkkauksen ja tulkkiopetuksen historiaan. Teoksessa Aaltonen, Sirku & Abdallah, Kristiina & Siponkoski, Nestori, *Käännetyt maailmat*. Gaudeamus. 154–168.

Uljas, Riikka 2012. *Näkökulmia näkymättömyyteen. Euroopan komission ja Euroopan parlamentin suomalaistulkkien suhtautuminen näkymättömyyden normiin*. Tampereen yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Zwischenberger, Cornelia 2015. Bridging Quality and Role in Conference Interpreting. Norms as Mediating Constructs. Teoksessa Zwischenberger, Cornelia & Behr, Martina, *Interpreting Quality: A Look Around and Ahead*. Berlin: Frank & Timme. 231–268.

Verkkolähteet

AIIC 2012a. *EC – European Commission*. Saatavilla: <<https://aiic.net/page/6210/ec-european-commission/lang/1>>⁸ [Viittauspäivä 19.4.2020]

AIIC 2012b. *European Parliament*. Saatavilla: <<https://aiic.net/page/6209/ep-european-parliament/lang/1>>⁹ [Viittauspäivä 19.4.2020]

Allain 2007. *Interpretation at videoconferences – what’s the big deal?* aiic.net 10.9.2007. Saatavilla:

<https://aiic.org/document/697/AIICWebzine_SepOct2007_7_ALLAIN_Interpretation_at_videoconferences_what_s_the_big_deal_EN.pdf> [Viittauspäivä 8.5.2020]

Bond, Esther 2019. *EU Gives In-Principle Green Light to Use of Remote Interpreting Platforms*. Slator 26.7.2019. Saatavilla: <<https://slator.com/demand-drivers/eu-gives-in-principle-green-light-to-use-of-remote-interpreting-platforms/>> [Viittauspäivä 27.5.2020]

de La Baume, Maïa 2020a. *EU lost for words as coronavirus curbs interpreters’ work*. Politico 30.4.2020. Saatavilla: <<https://www.politico.eu/article/coronavirus-covid19-confinement-restrictions-create-havoc-in-the-secret-world-of-eu-interprets/>> [Viittauspäivä 25.5.2020]

de La Baume, Maïa 2020b. *Corona-era European Parliament: Empty chamber and e-voting*. Politico 26.3.2020. Saatavilla: <<https://www.politico.eu/article/corona-era-european-parliament-empty-chamber-and-e-voting/>> [Viittauspäivä 20.4.2020]

de La Baume, Maïa 2020c. *EU interpreters reject COVID-19 crisis contract as inadequate*. Politico 3.6.2020. Saatavilla: <<https://www.politico.eu/article/eu-interpreters-reject-covid-19-crisis-contract-as-inadequate/>> [Viittauspäivä 10.6.2020]

Debackere, Dries 2020. *Italy: Professional interpreters hit hard by corona crisis*. The Language Sector 3.3.2020. Saatavilla: <<https://www.thelanguagesector.eu/en/tolkwerk/3665-italia-interpreti-professionisti-duramente-colpiti-dall-emergenza-covid19>> [Viittauspäivä 7.5.2020]

⁸ Tutkielman palautuspäivänä kyseinen linkki ei ole käytössä.

⁹ Ks. edellinen alaviite.

Euroopan parlamentti. *Tulkkaus parlamentissa*. Saatavilla:

<<https://www.europarl.europa.eu/interpretation/fi/interpreting-in-the-parliament.html>>

[Viittauspäivä 1.4.2020]

Euroopan unioni a. *Euroopan komissio*. Saatavilla: <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_fi> [Viittauspäivä 7.5.2020]

Euroopan unioni b. *Euroopan parlamentti*. Saatavilla: <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_fi> [Viittauspäivä 7.5.2020]

Euroopan unioni c. *Freelancetulkiksi EU:n toimielimiin*. Saatavilla:

<https://europa.eu/interpretation/index_fi.html> [Viittauspäivä 12.5.2020]

Eurooppatiedotus 2020a. *EU lyhyesti*. Saatavilla: <<https://eurooppatiedotus.fi/perustietoa-eusta/eu-lyhyesti/>> [Viittauspäivä 17.4.2020]

Eurooppatiedotus 2020b. *Kuukauden kysymys: Mitä EU tekee koronavirüsissä?* 3.4.2020. Saatavilla: <<https://eurooppatiedotus.fi/2020/04/03/kuukauden-kysymys-mita-eu-tekee-koronavirüsissa/>> [Viittauspäivä 12.5.2020]

European Commission Directorate General for Interpretation 2019. *Interpreting Platforms Consolidated test results and analysis*. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/education/knowledge-centre-interpretation/sites/kci/files/interpreting_platforms_-_consolidated_test_results_and_analysis_-_def.pdf> [Viittauspäivä 29.3.2020]

Marking, Marion 2020. *Contract Interpreters 'Puzzled' and 'Hurt' by EU Offer*. Slator 5.6.2020. Saatavilla: <<https://slator.com/industry-news/contract-interpreters-puzzled-and-hurt-by-eu-offer/>> [Viittauspäivä 5.6.2020]

Piehl, Aino 2009. *Tuhansien tulkkien työmaa*. Kielikello 3/2009. Saatavilla:

<<https://www.kielikello.fi/-/tuhansien-tulkkien-tyomaa>> [Viittauspäivä 5.7.2020]

SKTL 2020. *Ylimääräisiä apurahoja haettavana*. 1.4.2020. Saatavilla:

<<https://www.sktl.fi/?x18668=2233090>> [Viitattu 5.6.2020]

Terveyskirjasto 2020. *Uusi koronavirus (COVID-19)*. Saatavilla:

<https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk01257> [Viittauspäivä 7.5.2020]

THL 2020. *Koronavirus COVID-19*. Saatavilla: <<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>>
[Viittauspäivä 7.5.]

Valtioneuvoston kanslia 2020. *EU:n toimielimet ja päätöksenteko poikkeusoloissa*. Saatavilla: <<https://vnk.fi/suomen-eu-politiikka/eu-toimii-koronakriisissa/toimielimet>> [Viittauspäivä 20.4.2020]

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Muutokset työssä

1. Milloin koronavirus alkoi vaikuttaa työhösi?
2. Miten ensimmäiset muutokset ilmenivät ja tapahtuivatko ne asteittain?
3. Miten kuvailisit tavallista työpäivääsi koronakriisin aikana? Miten se poikkeaa tavallisesta työpäivästäsi ennen kriisiä?

Tulkkausjärjestelyiden muutokset

4. Miten EU oli varautunut tulkkauksen poikkeusolosuhteisiin?
5. Käytitkö työssäsi etätulkkauksen menetelmiä, ja jos, niin mitä?
6. Miten videokonferenssien tulkkaus toteutettiin, ja millaisia haasteita se aiheutti?
7. Millaisia etuja näet videokonferenssien tulkkauksessa?

Omat kokemukset

8. Millaisia tunteita poikkeustilanne on sinussa herättänyt?
9. Millaisia vaikutuksia niillä on ollut tulkaussuoritukseesi?
10. Miltä uskot EU:n tulkkausjärjestelyiden näyttävän koronakriisin jälkeen?
11. Millaisia pysyviä vaikutuksia uskot koronakriisillä olevan urallesi tulkkina?

Liite 2: Suostumuslomake

Suostumus haastattelututkimukseen osallistumisesta

Haastattelututkimuksen nimi

Koronakriisin vaikutukset EU-tulkkien työhön keväällä 2020.

Haastattelututkimuksen tekijä

Ursula Järvi. Saksan kääntämisen maasterikoulutettava, Helsingin yliopisto.

Kuvaus haastattelututkimuksesta

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, millaisia vaikutuksia vuonna 2020 puhjenneella koronaviruspandemialla on ollut EU-tulkkien työhön. Haastattelun kysymyspohja sisältää 11 kysymystä, jotka käsittelevät poikkeustilanteen aiheuttamia konkreettisia muutoksia EU:n tulkkausjärjestelyissä sekä tulkkien henkilökohtaista työtilannetta ja kuormitusta poikkeusolosuhteissa. Osa kysymyksistä käsittelee video- ja etätulkkausta, ja niillä viitataan tulkkauksen toteuttamiseen EU:n käyttöön ottamissa videokonferensseissa. Haastattelut toteutetaan etätapaamisina Zoom-videokonferenssisovelluksen välityksellä ja ne tallennetaan ja litteroidaan tutkimusta varten.

Suostumus

Olen tietoinen tämän tutkimuksen tarkoituksesta ja vapaaehtoisuudesta. Ymmärrän, että vastauksiani käsitellään luottamuksellisesti ja käytetään ainoastaan tässä tutkimuksessa. Ymmärrän myös, että henkilöllisyyteni sekä minua koskeva aineisto ovat ainoastaan tutkijan käytössä, ja että kyseinen materiaali hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Hyväksyn, että haastatteluni nauhoitetaan, ja suostun minua koskevan tiedon käyttöön tässä tutkimuksessa.

Ymmärrän, että voin perua osallistumiseni missä tahansa vaiheessa toimintaani perustelematta.

Päiväys

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Deutsche Kurzfassung

Universität Helsinki

Institut für Sprachen

Translation Deutsch

Ursula Järvi: Die Auswirkungen der Corona-Krise auf die Arbeit der EU-Dolmetscher im Frühjahr 2020

Masterarbeit 51 Seiten + Anhänge 2 Seiten + deutschsprachige Kurzfassung 12 Seiten

Oktober 2020

1 Einleitung

Im Dezember 2019 wurde in Wuhan in China ein neuartiges Virus entdeckt. Der offizielle Name der Krankheit ist COVID-19 und sie wird von dem SARS-CoV-2-Virus ausgelöst. Das Coronavirus verursacht bei einem infizierten Patienten eine akute Atemwegsinfektion. Nur ein Teil der Infizierten leidet unter schweren Symptomen und ihre Letalität ist relativ gering. Das Coronavirus verbreitet sich in erster Linie über Tröpfchen- oder Kontaktübertragung, kann sich aber auch über kontaminierte Oberflächen verbreiten. Bei Beginn des Jahres 2020 verbreitete das Virus sich rund um die Welt. (Terveyskirjasto 2020; THL 2020.)

Am 11. März 2020 wurde das neue Coronavirus von der Weltgesundheitsorganisation *WHO* als Pandemie eingestuft. Das hatte viele Folgen. Die Länder fingen an, ihre Grenzen zu schließen und haben versucht, durch verschiedene Einschränkungen die Verbreitung des Virus zu verhindern. Die Corona-Krise hatte auch tiefgreifende Auswirkungen auf die Europäische Union. Die Arbeit der EU basiert auf Live-Meetings und setzt von Politikern voraus, aus den Mitgliedsländern in die EU-Institutionen zu reisen. Die Kontinuität der wichtigsten Funktionen der EU-Organe musste während der Corona-Krise gesichert werden, weshalb die EU auf Videomeetings umgestiegen ist. Dies hat zu Herausforderungen für das reguläre Dolmetschen geführt. Das Dolmetschen in den Meetings der EU-Organe wird von Dolmetschdiensten organisiert und im Normalfall findet der überwiegende Teil des Dolmetschens in Form des simultanen Konferenzdolmetschens statt (Duflou 2016: 16). Während der Corona-Krise mussten logistische Veränderungen in den Dolmetschkabinen

vorgenommen werden, um die Ansteckungsgefahr zwischen den einzelnen Dolmetschern zu verhindern. Außerdem wurden unterschiedliche Methoden des Ferndolmetschens eingesetzt.

In dieser Masterarbeit werden die Auswirkungen der Corona-Krise aus dem Sicht des EU-Dolmetschens betrachtet. Da die Masterarbeit während der aktuellen Corona-Krise geschrieben wurde, konnten noch nicht alle Folgen erkannt und thematisiert werden. Das Ziel dieser Masterarbeit ist, die Auswirkungen der Corona-Krise auf die Arbeit der EU-Dolmetscher mit Hilfe von Interviews zu betrachten. Der untersuchte Zeitraum ist auf das Frühjahr 2020 eingegrenzt, genauer von Ende Januar/–Anfang Februar bis Mitte Juni, da das letzte Interview in der zweiten Juniwoche stattgefunden hat. Das Forschungsmaterial besteht aus 4 Interviews.

2 Fachbegriffe

Das Konferenzdolmetschen hat sich in ihre jetzige Form zur gleichen Zeit mit der Entwicklung der internationalen Organisationen entwickelt. Beim Konferenzdolmetschen wird meistens die simultane Form verwendet. Beim Simultandolmetschen produziert der Dolmetscher eine Verdolmetschung fast gleichzeitig mit dem Ausgangsaussage (Isolahti 2015: 174). Simultandolmetscher arbeiten meistens in Teams in schallisolierten Dolmetschkabinen. Der Vorteil vom Simultandolmetschen ist, dass eine Verdolmetschung gleichzeitig in mehrere Zielsprachen angeboten werden kann. Das Konsektivdolmetschen, also das zeitversetzte Dolmetschen, wird seltener beim Konferenzdolmetschen verwendet. Höchstens 5% von den Dolmetschaufträgen in den EU-Organen wird bei einer Sprache konsektiv gedolmetscht (Duflou 2016: 16).

In dieser Masterarbeit werden Ferndolmetschen und Videodolmetschen als Methoden beim Konferenzdolmetschen näher betrachtet. Während der Corona-Krise wurden in der EU Fern- und Videodolmetschen bei Videokonferenzen der EU-Organen verwendet. Als Ferndolmetschen wird generell eine Situation bezeichnet, in der ein Teilnehmer sich an einem separaten Ort befindet (Tieteen termipankki s.v. Ferndolmetschen). Beim Videodolmetschen wird mindestens die Rede eines Teilnehmers per Videoverbindung gedolmetscht (Tieteen termipankki s.v. Videodolmetschen.)

Mit einer gedolmetschten Videokonferenz ist in dieser Masterarbeit eine Videokonferenz gemeint, bei der das Dolmetschen wie beim normalen Konferenzdolmetschen ausgeführt wird. Das heißt, dass die Dolmetscher sich in den Dolmetschkabinen im gleichen Raum mit

einem Teil von den primären Konferenzteilnehmern befinden. Die Teilnehmer, die an der Konferenz über eine Videoverbindung teilnehmen, sind vorne im Raum auf einem Bildschirm zu sehen. Die Dolmetschkabinen können auch mit Bildschirmen ausgestattet sein oder der Bildschirm kann sich in unmittelbarer Nähe der Dolmetschkabine befinden. (AIIC 2007.) Mit einer ferngedolmetschten Videokonferenz wird in dieser Masterarbeit eine Videokonferenz bezeichnet, bei der die Dolmetscher sich an einem anderen Ort als die primären Konferenzteilnehmer befinden. Die primären Teilnehmer können entweder an einem Ort oder an unterschiedlichen Orten sein.

Die Forschung zu mehrsprachigen Videokonferenzen ist bis heute nicht sehr vielreich gewesen. Seit den 1970er Jahren wird allerdings das Videodolmetschen als eine Methode beim Konferenzdolmetschen untersucht. Das Videodolmetschen wurde in der Wissenschaft relevanter, da in internationalen Organisationen (z.B. in den Vereinten Nationen) der Bedarf in Bezug auf Konferenzdolmetschen stetig zunahm und durch Videodolmetschen versucht wurde zu decken. Mit dem Videodolmetschen wurde versucht, neue Lösungen für die begrenzte Anzahl der für Konferenzdolmetschen geeigneten Räume zu finden. (Skinner & Napier & Braun 2018: 13.) Die Verwendung von Videodolmetschen wurde zum Beispiel im Europäischen Parlament im Jahr 2004 und in der Europäischen Kommission im Frühjahr 2019 untersucht. Einige Formen von Fern- und Videodolmetschen wurden schon vor der Corona-Krise zum Beispiel bei Gipfeltreffen des Europarats verwendet. Es gab jedoch keine ausgearbeiteten Lösungen als die Corona-Krise eintrat und die EU und ihr Handeln beeinflusste.

3 Bisherige Untersuchungen über den Arbeitsalltag von Konferenzdolmetschern

Als das simultane Konferenzdolmetschen seine Position in den internationalen Organisationen festigte, begann man, dessen Funktionen zu erforschen (Diriker 2004: 1). Die Person und die professionelle Rolle des Konferenzdolmetschers sind bisher relativ wenig im Vergleich zu den anderen Forschungsrichtungen in dem Bereich untersucht worden (Diriker 2004; Zwischenberger 2015: 232). Hier werden einige relevante Beispiele genannt. Aus der historischen Sicht hat beispielsweise Baigorri-Jalón (2014) die ersten Konferenzdolmetscher und die Professionalisierung des Konferenzdolmetschens untersucht. Angelelli (2004) untersuchte anhand einer Umfrage die Rolle des Dolmetschers und den Begriff der Unsichtbarkeit, der in Verbindung mit dem Beruf gebracht wird. Die Teilnehmer ihrer

Umfrage waren Kommundolmetscher, Gerichtsdolmetscher und Konferenzdolmetscher, alle tätig in den USA, Kanada und Mexiko und sie bestätigten die Annahme, dass sie ihre Rolle als Dolmetscher in der Dolmetschsituation relativ unsichtbar empfanden. (Angelelli 2004: 84.) Uljas (2012) untersuchte in ihrer Masterarbeit die Einstellung der Konferenzdolmetscher in dem Europäischen Parlament und der Kommission hinsichtlich der Norm der Unsichtbarkeit. Gentile (2013) untersuchte anhand einer weltweiten Umfrage die Einstellung der Konferenzdolmetscher zu ihrem professionellen Status und dazu, wie hoch der Beruf in der Gesellschaft geschätzt wird (Gentile 2013: 68).

Duflou (2016) untersuchte das Konferenzdolmetschen in den EU-Organen mittels Ethnografie und Interviews. Duflou arbeitete zur Zeit der Forschung als akkreditierte Freelance-Dolmetscherin für das niederländische Sprachenteam für Dolmetschdienste der EU-Organen und observierte die Arbeit der Dolmetscher. Duflou (2016: 33–34) beschreibt in ihrer Untersuchung beispielsweise die Tätigkeiten der Dolmetschdienste, das Arbeitsumfeld der EU-Dolmetscher, ihre variierenden Aufgaben und den Arbeitsdruck. Duflou untersuchte die Arbeitsaufteilung der Dolmetscher zum Beispiel mit Hilfe von Aufnahmen in der Dolmetschkabine in den Meetings, in denen sie als Dolmetscherin tätig war. Anhand der Aufnahmen untersuchte Duflou (ebd. 240–241) wie die Kommunikation zwischen den Dolmetschern, die in Paaren oder Teams arbeiten, in der Dolmetschkabine war, als das Mikrofon nicht an war.

4 Die Europäische Union und die Folgen der Corona-Krise

Diese bestimmten Instanzen organisieren das Dolmetschen in der EU. In der Europäischen Kommission fungiert die Generaldirektion Dolmetschen und im Europäischen Parlament die Generaldirektion Dolmetschen und Konferenzen. Der Europäische Gerichtshof hat einen eigenen Dolmetschdienst. Die Dolmetschdienste der Kommission und des Parlaments sind für die Organisation des Dolmetschens auch in anderen EU-Organen zuständig. Die Funktionen der Dolmetschdienste sind unabhängig voneinander. Für die Generaldirektion Dolmetschen, *SCIC*¹⁰, arbeiten über 500 angestellte Dolmetscher und für die Generaldirektion Dolmetschen und Konferenzen, *DG LINC*¹¹, circa 430. Circa 70 angestellte Dolmetscher arbeiten für den Dolmetschdienst des Europäischen Gerichtshofs. (Duflou 2016: 95.)

¹⁰ Abkürzung des ursprünglichen Namens Service Commun Interprétation-Conférences.

¹¹ Abkürzung des ursprünglichen Namens Directorate-General for Logistics and Interpretation for Conferences.

Alle Dolmetschdienste der EU benutzen zusätzlich zu den jeweiligen angestellten Dolmetschern Freelance-Dolmetscher (ACIs)¹² aus derselben Datenbank. Circa 1200 der Freelance-Dolmetscher haben einen festen Arbeitsvertrag, während die anderen je nach der aktuellen Nachfrage mit befristeten Verträgen angestellt werden (de La Baume 2020c). Den Freelance-Dolmetschern werden entweder im September/Oktober langfristige Arbeitsverträge für das nächste Kalenderjahr angeboten oder sie erhalten kurzfristigere Arbeitsverträge maximal sechs Wochen vor Arbeitsbeginn. Die Aufträge der Freelance-Dolmetscher betragen am Stück 1–5 Tage. Die Arbeitssprachen und der Wohnort können zum Beispiel beeinflussen, wie die Verträge unter den Freelance-Dolmetschern aufgeteilt werden. (Forschungsdaten dieser Masterarbeit).

Das Coronavirus fing im März an, die Tätigkeiten der EU unmittelbar zu beeinflussen. Die Ein- und Ausreisebeschränkungen der EU-Länder machten es schwer, in dem EU-Gebiet zu reisen. Die direkte Teilnahme an den Meetings wurde für viele EU-Politiker unmöglich. Bei allen EU-Organen wurde die Anzahl der physischen Meetings geringer. Das erste digitale Plenum des Parlaments wurde am Donnerstag, den 26.3.2020 organisiert. Da war der Konferenzsaal fast leer (de La Baume 2020b). In den digitalen Meetings wurde das Angebot des Dolmetschens auf ein Minimum reduziert. Für die Bereitstellung des Simultandolmetschens wurde die Videodolmetschplattform *Interactio* verwendet. Die MEPs¹³ nahmen an den digitalen Plenen über eine Videoverbindung teil und Abstimmungen fanden unter Sonderbedingungen statt (Valtioneuvoston kanslia 2020).

5 Vorstellung der Forschungsmethode und der Interviewdaten

Als Forschungsmethode wurde in dieser Masterarbeit das halbstrukturierte Themeninterview verwendet. Mit dieser Methode ist es möglich, ein Bild der Erfahrungen der Interviewten von der zu untersuchten Situation zu schaffen. Die zu behandelten Themen bilden eine Themeneinheit, über die während des Interviews diskutiert wird. Das Interview ähnelt einer gewöhnlichen Unterhaltung, hat aber ein unterschiedliches Ziel: das Sammeln von Informationen. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 42.)

Vor den eigentlichen Interviews wurden vorbestimmte Leitfragen ausgesucht, die für alle Interviewten gleich waren. Während der Interviews war es allerdings möglich, die

¹² Die Freelance-Dolmetscher der EU-Organen werden in der Fachsprache auch ACIs genannt (auf Englisch *auxiliary conference interpreter*).

¹³ Abk. Mitglied des Europäischen Parlaments.

Reihenfolge der Fragen zu ändern oder eine oder mehrere Fragen ganz wegzulassen, wenn die Antwort auf einer anderen Art und Weise erfahren wurde oder die Frage nicht relevant für den Interviewten war. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 47.)

Die Interviews (insgesamt 4) wurden während der zwei ersten Wochen im Juni 2020 ausgeführt. Der Fragenbogen beinhaltete insgesamt 11 Fragen, die die konkreten Veränderungen beim Dolmetschen in den EU-Organen während der Corona-Krise und die persönliche Arbeitslage und Belastung der interviewten Dolmetscherinnen in der Sondersituation betrafen. Ein Teil der Fragen behandelte Fern- und Videodolmetschen, durch die genauer auf die Ausführung des Simultandolmetschens bei Videokonferenzen eingegangen werden sollte. Der Fragebogen befindet sich im Anhang dieser Masterarbeit (siehe Anhang 1). Wegen der Corona-Krise wurden die Interviews durch Videokonferenzapp *Zoom* geführt. Die ersten drei Interviews fanden in der ersten Juniwoche und das vierte Interview in der zweiten Juniwoche statt.

Die interviewten Dolmetscherinnen sind mit Zahlen von 1–4 nummeriert. Sie haben alle Finnisch als Arbeitssprache und wurden durch eine finnische Facebook-Gruppe und mit Hilfe des Finnischen Verbands der Übersetzer und Dolmetscher (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, SKTL) kontaktiert. Alle Informationen, die ihre berufliche Situation beschreiben, sind in der Tabelle unten zu sehen (siehe Tabelle 1). Weitere persönliche Informationen werden auf Grund der Anonymisierung der Daten nicht erwähnt. Die Dolmetscherinnen 1, 3 und 4 sind Freelance-Dolmetscherinnen, die für alle Dolmetschdienste der EU-Organe arbeiten. Die Dolmetscherinnen 1 und 3 sind sogenannte lokale Freelance-Dolmetscherinnen. Das heißt, dass sie fest in Brüssel wohnen. Dolmetscherin 2 arbeitet als angestellte Dolmetscherin für das Europäische Parlament.

Tabelle 1: Die Interviewten

	Arbeitsverhältnis	Organe	Wohnort
Dolmetscherin 1	Freelance-Dolmetscherin	alle	Brüssel
Dolmetscherin 2	fest angestellte Dolmetscherin	das Europäische Parlament	Brüssel
Dolmetscherin 3	Freelance-Dolmetscherin	alle	Brüssel

	Arbeitsverhältnis	Organe	Wohnort
Dolmetscherin 4	Freelance-Dolmetscherin	alle	ein anderes EU-Land

Dolmetscherinnen 1 und 2 haben Erfahrung vom Videodolmetschen während der Corona-Krise in dem Europäischen Parlament. Dolmetscherin 3 hat Erfahrung von Ferndolmetschmethoden in den Gipfeltreffen vom Europarat und Dolmetscherin 4 von einer Videodolmetschplattform, die bisher (zumindest nicht offiziell) nicht in den EU-Organen verwendet wurde.

6 Auswertung der Interviewdaten

Die Ausnahmesituation, die durch das Coronavirus verursacht wurde, hat unterschiedliche Auswirkungen auf das Leben der Interviewten gehabt. Die Arbeitsverhältnisse der angestellten Dolmetscher und der Freelance-Dolmetscher in den EU-Organen unterscheiden sich generell voneinander. Schon die Ergebnisse dieser Masterarbeit zeigen, wie ungleich die Arbeitsmenge sich in den EU-Organen während der Corona-Krise zwischen den Dolmetschern verteilt hat. Die angestellte Dolmetscherin (Dolmetscherin 2) hat relativ normal ihre Arbeit weitergemacht, aber die Aufträge sind weniger geworden, weil viele Meetings abgesagt worden sind und der Dolmetschbedarf sich verändert hat. Es ist ungewiss, ob die EU-Dolmetscher ihre Arbeit in Zukunft fortsetzen können.

Die Arbeitslage der Freelance-Dolmetscher ist während der Corona-Krise nicht bei jedem Dolmetscher gleich gewesen, sondern die persönlichen Arbeitsverträge haben die Arbeitssituation weitgehend bestimmt. Die Freelance-Dolmetscher, die langfristige Verträge für das Frühjahr 2020 hatten, befanden in einer besseren wirtschaftlichen Lage als die, denen im Normalfall kurzfristige Verträge angeboten werden. Die Anzahl der Arbeitsverträge der Freelance-Dolmetscher variiert jedoch auch in Zeiten, wo normale Bedingungen herrschen, und das generelle Absagen der Verträge hat zweifellos einen Einfluss auf alle Freelance-Dolmetscher gehabt.

Von den interviewten Freelance-Dolmetscherinnen hat Dolmetscherin 1 einige Dolmetschaufträge im Parlament gehabt, aber ein Teil von ihren Aufträgen im Frühjahr und alle weiteren Aufträge für den Sommer wurden abgesagt. Dolmetscherinnen 3 und 4 haben während der Corona-Krise nicht für die EU-Organe gearbeitet. Die Arbeitsverträge für den

kommenden Herbst waren noch gültig, als die Interviews durchgeführt wurden, aber konnte kein Schluss darüber gezogen werden, deswegen bleibt die Lage in der nahen Zukunft ungewiss.

6.1 Logistische Veränderungen des Arbeitsumfelds

Die Veränderungen, die in den EU-Organen im Bereich des Dolmetschens vorgenommen wurden, können grob in zwei Kategorien aufgeteilt werden: Erstens wurde das räumliche Umfeld der Dolmetscher geändert und zweitens sind etliche Formen des Fern- und Videodolmetschens eingeführt worden. Die logistischen Veränderungen beinhalteten Maßnahmen, anhand deren der zwischenmenschliche Kontakt verringert wurde, und die darauf gezielt haben, die Verbreitung des Coronavirus zu verhindern. Die Dolmetscher wurden nur einzeln in die Dolmetschkabinen gelassen, was dazu geführt hat, dass zum Beispiel für die Verdolmetschung eines Plenums des Europäischen Parlaments mehr als ein Konferenzraum benötigt wurde. Einige Meetings wurden aus diesem Grund mit einer geringeren Auswahl von Sprachen organisiert. Der Schwerpunkt beim Dolmetschen lag auf der Verdolmetschung der meistgebrauchten Sprachen, wie Englisch, Deutsch, Französisch und Spanisch.

Während der Corona-Krise wurde laut den Interviewten das Dolmetschen so ausgeführt, dass die primären Teilnehmer sich entweder im Konferenzraum befunden haben oder über eine Videoverbindung an dem Meeting teilnahmen. Die Dolmetscher befanden sich entweder in den Dolmetschkabinen im selben Raum mit den primären Teilnehmern oder in einem anderen leeren Raum in dem Gebäude. Für das Dolmetschen in den Meetings des Europäischen Parlaments wurde die Videodolmetschplattform *Interactio* verwendet. Die Zusammenarbeit eines Sprachenteams ähnelte einer Ferndolmetschsituation. Laut den Interviewten wurde noch kein Meeting komplett fern gedolmetscht. Dies würde bedeuten, dass die Dolmetscher über eine Videodolmetschplattform von einem anderen Ort aus arbeiten würden.

Die Beschreibungen der Dolmetscherinnen 1 und 2 unterschieden sich in den logistischen Veränderungen des Dolmetschens in Plenen des Europäischen Parlaments. Dolmetscherin 1 zufolge befanden sich alle anwesenden Teilnehmer im selben Konferenzraum während des Plenums; Dolmetscherin 2 zufolge wurden sie in zwei separate Räume aufgeteilt. Es ist durchaus möglich, dass es Variation zwischen den Dolmetschaufträgen der Interviewten gegeben hat.

6.2 Vor- und Nachteile beim Fern- und Videodolmetschen

Aus den Antworten der Interviewten ging hervor, dass solche Formen des Fern- und Videodolmetschens, die während der Corona-Krise eingeführt wurden, früher nicht in so großem Umfang in den EU-Organen verwendet worden sind. Die Methoden, die während der Corona-Krise eingefügt wurden, können grob in die einer gedolmetschten Videokonferenz und einer fern gedolmetschten Videokonferenz aufgeteilt werden. Ein Meeting, in dem der Dolmetscher im Konferenzraum anwesend ist, aber alle oder ein Teil der primären Teilnehmer über Videoverbindung zugeschaltet sind, gilt in diesem Fall als eine gedolmetschte Videokonferenz. Als eine fern gedolmetschte Videokonferenz kann ein Meeting gesehen werden, in dem ein Dolmetscher, der sich in einem getrennten Raum befindet, eine Redeeinheit eines Redners dolmetscht, der über eine Videoverbindung an dem Meeting teilnimmt. Wenn man von dieser Unterscheidung ausgeht, ist es sogar schon bei einem Plenum des Europäischen Parlaments kompliziert, die unterschiedlichen Formen von Fern- und Videodolmetschen zu erkennen.

Noch komplizierter ist es, die passenden finnischen Begriffe für die von den EU-Organen benutzten Formen des Fern- und Videodolmetschens zu finden, weil solche Begriffe in der finnischen Sprache noch nicht existieren. Ein Teil von den Interviewten erwähnte auch diese sprachliche Problematik, weil der finnische Begriff für Ferndolmetschen „etätulkkaus“ auf unterschiedliche Dolmetschsituationen hindeuten kann. Wegen der neuen Methoden während der Corona-Krise muss der Begriff in den EU-Organen neu definiert werden.

Die Einstellungen der Interviewten zur Verwendung von Fern- und Videodolmetschen unterschieden sich. Dolmetscherinnen 1 und 3 sahen die eingeführten Methoden als Faktoren, die die Arbeit der Konferenzdolmetscher herausfordernder macht und dass das Erlernen von neuen Methoden viel Zeit und neue Ressourcen in Anspruch nimmt. Sie betrachteten die Anwendung der Videodolmetschplattformen kritisch, weil sie viele problematische Punkte in ihren Funktionen sahen. Dolmetscherinnen 2 und 4 hatten eine positivere Einstellung zum Fern- und Videodolmetschen und glaubten, dass die neuen Methoden ebenfalls neue Möglichkeiten mit sich bringen. Ihnen zufolge könnten Fern- und Videodolmetschen als Werkzeuge beim Konferenzdolmetschen verwendet werden, ohne dass die Gefahr bestünde, dass alle Dolmetschaufträge in der Zukunft als Ferndolmetschen ausgeführt werden würden.

In dieser Masterarbeit wurden die Herausforderungen von Fern- und Videodolmetschen aus technischen und persönlichen Sicht betrachtet. Den Interviewten zufolge bereiten technische

Probleme, sowie Probleme bei der Internetverbindung oder mit Ton und Bild zusätzliche Schwierigkeiten. Die Belastung führt dazu, dass eine erfolgreiche Verdolmetschung erschwert wird. Neben den technischen Problemen hoben die Dolmetscherinnen individuelle Aspekte hervor, die die Fern- oder Videodolmetschsituation erschwerten. Die Interviewten betrachteten folgende Aspekte herausfordernd: das Erwerben eines Gesamtbildes von der Situation, das Fehlen der nonverbalen Kommunikation und das Ausbleiben der Interaktion zwischen dem Dolmetscher und seinem Publikum und/oder zwischen den Dolmetschern eines Sprachenteams. Aus diesen Gründen erhält der Dolmetscher kein direktes oder indirektes Feedback von seinem Publikum oder seinen Kollegen. In einer Fern- oder Videodolmetschsituation steigert die kognitive Belastung das Gefühl von Isolation und von vermehrter Müdigkeit.

Die Interviewten berichteten, dass unterschiedliche Faktoren ihr Wohlbefinden während der Corona-Krise beeinflusst haben. Die Reisebeschränkungen, die darauf gezielt haben, das Verbreiten des Virus zu verhindern, und die soziale Unsicherheit sowie die unvorhersehbare Dauer der Krise wurden von den Interviewten als belastend empfunden. Die Sorge um die generelle Arbeitslage und das eigene Wohlbefinden teilten alle Interviewte. Ein gemeinsamer Faktor war außerdem die wirtschaftliche Unsicherheit. Jene interviewten Dolmetscherinnen, die während der Corona-Krise gearbeitet haben, sagten, dass ihre eigenen Gefühle keinen direkten Einfluss auf ihre Dolmetschleistung gehabt haben.

Als Vorteil von Ferndolmetschen nannten alle Interviewte die Umsetzung des Dolmetschens unter den Sonderbedingungen. Ohne das Fern- und Videodolmetschen wäre es nicht möglich gewesen, überhaupt eine Verdolmetschung in den EU-Meetings anzubieten. Die Interviewten sahen insgesamt jedoch relativ wenige Vorteile beim Fern- und Videodolmetschen im Gegensatz zu den Nachteilen. Jene interviewten Dolmetscherinnen, die die Formen des Fern- und Videodolmetschens am positivsten einschätzten, waren diejenigen, die während der Corona-Krise solche Methoden verwendet hatten.

6.3 Die Zukunft des Dolmetschens in der EU

Die Interviewten betrachteten die zukünftige Richtung des EU-Dolmetschens aus verschiedenen Perspektiven. Alle hatten die gleichen Fragen im Kopf: Wie viel wird in der Zukunft gedolmetscht und wer wird verantwortlich für das Dolmetschen sein? Ein Teil von den Interviewten betrachte das Überleben der Mehrsprachigkeit in den EU-Organen skeptisch, aber andere sahen, dass der Status des Dolmetschens fast gleich bleiben würde wie vor der

Corona-Krise. Als Bedrohung für das EU-Dolmetschen werteten die Interviewten die englische Sprache, in der die Kommunikation in den Meetings durchgeführt wurde, für die es keine Verdolmetschung während der Corona-Krise gab.

Die Interviewten hielten es für möglich, dass das EU-Dolmetschen in der Zukunft ausschließlich von den angestellten Dolmetschern ausgeführt werden würde. Bei diesem Szenario würde das derzeitige Modell der Freelance-Dolmetscher abgeschafft. Eine Möglichkeit wäre auch ein Modell, in dem die Freelance-Dolmetscher alle Dolmetschaufträge übernehmen würden. Alle Interviewte glaubten, dass ein Teil von den Veränderungen, die während der Corona-Krise aufgenommen wurden, entweder fest oder vorläufig im Gebrauch bleiben werden. Zum Beispiel wird die Fernteilnahme an den Meetings vermutlich auch in der Zukunft ermöglicht, was heißt, dass Fern- und Videodolmetschen mindestens zu einem gewissen Anteil verwendet werden. Daran, dass die Dolmetscher nur einzeln in die Dolmetschkabinen gelassen werden, lässt sich wahrscheinlich in der nahen Zukunft nichts ändern. Die Arbeit der Konferenzdolmetscher könnte sich generell ändern, wenn diese Regelung fest im Gebrauch bleibt.

7 Schlussfolgerungen

Zusammenfassend kann gesagt werden, dass neue Methoden ins Konferenzdolmetschen integriert werden müssen, damit die Kontinuität der Branche vor allem in der nahen Zukunft gesichert werden kann. In den Interviews stellte sich heraus, dass die größten Gegner der Veränderungen vermutlich die Dachorganisationen der Dolmetscher und die Praktizierenden selbst sind. Aus Sicht der Kunden unterscheiden sich die Nutzung von Fern- und Videodolmetschen beim Konferenzdolmetschen nicht grundlegend von einer normalen Dolmetschsituation. Die Dolmetscher dagegen sehen als Nachteile für die Verwendung von Fern- und Videodolmetschen die erschwerten Arbeitsbedingungen, die steigende Belastung und die aus diesen Gründen entstandene Senkung der Dolmetschqualität.

Falls das Konferenzdolmetschen seine Form in Zukunft ändert, müssten die Dolmetscher lernen, die neuen Werkzeuge anzuwenden. Das Erlernen der neuen Praktiken und Technologien sollte in diesem Fall ein Teil von der Dolmetscherausbildung werden. Die Verwendung der Ferndolmetschplattformen bringt eine neue Dimension ins Konferenzdolmetschen: Die Dolmetscher müssen neben der simultanen Dolmetschaufgabe, die gleichzeitiges Zuhören und Reden beansprucht, noch schriftlich über die Plattform mit ihrem Dolmetschpartner oder mehreren Teammitgliedern kommunizieren können, wenn die

aktuellen Ferndolmetschplattformen sich nicht in solche Richtung entwickeln, in der die Funktionen noch mehr denen des Konferenzdolmetschens ähneln.